ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 11 ● ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1978 ● ΕΛΟΥΛ 5738

ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פרים

«Καί θέλουσιν οἰκοδομήσει οἰκίας καί κατοικήσει, καί θέλουσι φυτεύσει ἀμπελῶνας καί φάγει τόν καρπῶν αὐτῶν». (Ἠσαΐας, 65:21)

Τό τεῦχος αὐτό τῶν «Χρονικῶν» εἶναι τό πρῶτο τῆς νέας χρονιᾶς. Ἡ ἔκδοσίς του συμπίπτει, παράλληλα, μέ τήν Πρωτοχρονιά τοῦ 5739 καί μέ τήν ἀπόκτησι νέας ἡγεσίας στήν πανελλαδική συλλογική ἐκπροσώπησι τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, τό Κ.Ι.Σ.

Τά «Χρονικά», στόν πρῶτο χρόνο τῆς κυκλοφορίας τους, κάλυψαν ἕνα σημαντικό κενό: τή συλλογή καί τή μεθοδευμένη προβολή στοιχείων γύρω ἀπό τή ζωή, τόν πολιτισμό καί γενικά τήν προσφορά τῶν Ἑβραίων στήν Ἑλλάδα. Σκοπός αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ εἶναι νά διασυνδέση ἐκεῖνο πού ἔφυγε (ἤ καί πού χάθηκε) μέ ἐκεῖνο πού ἔμεινε καί συνεχίζει. Ἀποτελεῖ δηλαδή γέφυρα μεταξύ τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος καί τοῦ ζωντανοῦ παρόντος.

Παράλληλα, ἀπό τά «Χρονικά» παρουσιάζονται διάφορα θέματα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ χρήσιμα γιά ὅλους: Γιά μᾶς τούς Ἑβραίους, πού ξαναερχόμαστε σ' ἐπαφή μέ τίς πηγές τῆς θρησκείας μας, γιά τούς ἀδελφούς - συμπατριῶτες μας ἄλλων θρησκειῶν, πού τούς δίνουμε στοιχεῖα γιά νά ἀντιληφθοῦν τίς ἀλήθειες καί τίς διδασκαλίες τοῦ δικοῦ μας «πιστεύω».

Μέ τήν ἀναγνώρισι τοῦ οὐσιαστικοῦ ρόλου τῶν «Χρονικῶν» ἀπό τούς ὁμοθρήσκους μας τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στό ἐξωτερικό θά συνεχίσουμε τήν προσπάθεια κι' αὐτή τή χρονιά...

➡ Ἡ νέα ἡγεσία τοῦ Κ.Ι.Σ. βρίσκει ἕνα κλῖμα κατάλληλο γιά νά ἀναπτύξη τή δραστηριότητά της. Συγκεκριμένα ὁ ἐπαγωγικός ρόλος τῶν Ἑβραίων τῆς Ἑλλάδος ἀναγνωρίζεται συνεχῶς καί περισσότερο, ἡ προσπάθεια μερικῶν κακοβούλων νά μᾶς συκοφαντοῦν περιορίζεται στούς ἴδιους πάντα, μιά καί ἡ κοινή γνώμη ἔμαθε νά ἀντιδρᾶ στίς κακοπιστίες, οἱ κρατικές ὑπηρεσίες, κατατοπισμένες πιά, ἐλπίζεται ὅτι θά ἀποφύγουν λάθη τακτικῆς, ὅπως συνέβη στό ἄμεσο παρελθόν κ.ἄ.

➡ Ἡ ἀποστολή τοῦ Κ.Ι.Σ. εἶναι σύνθετη καί ποικίλη. Οἱ δύο κύριοι στόχοι του: α) Ἡ ἀποκατάστασις τῶν Κοινοτήτων καί β) Ἡ ἀνάπτυξις καί διατήρησις ἀγαθῶν σχέσεων μέσα στό ἑλληνικό περιβάλλον εἶχαν πολλές πτυχές καί ἐκφράσεις. Γιά νά ἐπιτευχθοῦν αὐτοί οἱ στόχοι χρειάζεται τό κατάλληλο κλῖμα ὑποδομῆς. Κι αὐτό σήμερα, σέ μεγάλο ποσοστό, ὑπάρχει κι ἐλπίζουμε ὅτι θά ἐξακολουθήση ἀναπτυσσόμενο.

ΜΕ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΑ

➡ Μέ αἰσθήματα αἰσιοδοξίας, λοιπόν, ἀντιμετωπίζουμε τή νέα χρονιά. Μέ πίστι ὅτι θά εἶναι μιά χρονιά προόδου γιά τήν Ἑλλάδα, εἰρήνης γιά ὁλόκληρο τόν κόσμο, ἀνατάσεως γιά τούς ἀνθρώπους ὁπουδήποτε στόν κόσμο κι ἄν βρίσκωνται. Μέ τά αἰσθήματα αὐτά ἀπευθύνουμε σ' ὅλους τούς ἀναγνῶστες μας ἕνα ἐγκάρδιο **Σαλώμ**

תזכו לשנים רבות

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: 18ος αἰώνας. Ἡ Ἑβραϊκή συνοικία τῆς Βέροιας.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ

Ἀφιερωμένο στήν Ἰσραηλιτική Κοινότητα τῆς Βεροίας, πού δέν ὑπάρχει, εἶναι τό τεῦχος αὐτό τῶν «Χρονικῶν».

Γιά τήν Ἱστορική παρουσία τῶν Ἑβραίων στή Βέροια μεταφέρουμε τά παρακάτω ἀπό τήν ἐγκυκλοπαίδεια «Judaica» (τ. 16, σελ. 112):

«Πόλη στή Μακεδονία, δυτικά τῆς Θεσ/νίκης. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διώχθηκε ἀπό τή Θεσ/νίκη (49 ἤ 52 μ.Χ.), διέφυγε στή Βέροια καί μίλησε στή Συναγωγή τῆς πόλεως (Πράξ. 17: 1-10). Διάφορες ἐπιγραφές μαρτυροῦν περί τῆς ὑπάρξεως Ἑβραίων στήν πόλη κατά τούς πρώτους αἰῶνες τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Κατά τό πρῶτο - ἥμισυ τοῦ 15ου αἰῶνος ἦταν εὑρέως γνωστός ὁ Ἱεροκήρυκας τῆς Βεροίας Ἐφράϊμ μπέν Γκερσόν. Στήν δέ Κωνσταντινούπολι ὑπῆρχε μία Συναγωγή Ρωμανιοτῶν, πού ὀνομαζόταν «τῶν Ἑβραίων τῆς Βεροίας».

Κατά τόν 16ο καί 17ο αἰώνα οἱ Ἑβραῖοι τῆς πόλεως ἀπησχολοῦντο μέ τήν ὑφαντουργία, τή ραπτική καί τήν παρασκευή τυριῶν.

Στά 1870 ὑπῆρχαν 149 Ἑβραῖοι. Τό 1904 500 καί τό 1908 600. Μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους (1912-13) ἀρκετές ἑβραϊκές οἰκογένειες τῆς Βεροίας ἐγκαταστάθηκαν στήν Τουρκία καί στή Βουλγαρία.

Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Βεροίας ζοῦσαν σέ ξύλινα σπίτια, πού ἦταν συγκεντρωμένα στή δική τους συνοικία. Ἡ διάλεκτός τους, μέ ὁρισμένες μικρές διαφορές, ἦταν ἡ ἴδια μέ ἐκείνη τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσ/νίκης, (δηλ. τά Λαδίνο). Οἱ Ἑβραῖοι ἠσχολοῦντο ἐπίσης μέ τό ἐμπόριο γεωργικῶν προϊόντων, καί μέ χρηματιστηριακές συναλλαγές. Τό 1940 ζοῦσαν στή Βέροια περί τούς 850 Ἑβραῖοι. Ἀπό αὐτούς 680 ἐξορίστηκαν στίς 9 Μαΐου 1943 μ.Χ. (Judaica, τ. 7 σελ. 879) στήν Πολωνία ἀπό τούς Ναζί κατακτητές. Τό 1948 ὑπῆρχαν στήν πόλη 111 Ἑβραῖοι, οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ὁποίους ἐγκαταστάθηκαν τελικά στή Θεσ/νίκη καί τό Ἰσραήλ. Τό 1949 ὑπῆρχαν περί τά 70 ἄτομα, τό 1958 36 καί περί τά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 σχεδόν κανένας.

♦ Σέ ἄλλο ἄρθρο τῆς «Judaica» (τ. 6, σελ. 8 κ.ἑ.) ἀναφέρεται:

Κατά τά τέλη τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου καί καθ' ὅλη τή ρωμαϊκή ἐποχή ὑπῆρχαν Ἑβραῖοι στά σημαντικώτερα κέντρα τῆς ἑλληνικῆς ἐνδοχώρας, Θεσσαλία, Βοιωτία, Ἀττική, Πελοπόννησο καί Μακεδονία (Φιλίππους, Βέροια, κλπ). Ἀπό τήν Ἑλλάδα οἱ ἑβραϊκές κοινότητες ἐπεκτάθηκαν πρός ὅλη τήν Βαλκανική χερσόνησο καί τό Βορρᾶ.

Ἐπίσης στίς μελέτες τῆς σειρᾶς «Sefunot», ἔκδοσι τοῦ Ἰνστιτούτου Ben - Zvi (1977), στή σελ. 25 ἀναφέρεται ὅτι:

«...Ὅπως εἶναι γνωστό γύρω στά 1680 ἡ Θεσ/νίκη καί γενικά ὁλόκληρη ἡ περιοχή τῶν Βαλκανίων σείσθηκε ἀπό τό κίνημα τοῦ ψευδοπροφήτη - Μεσσία, Σαμπετάϊ Τεβῆ. Ὁ βοηθός καί σύντροφός του Νατάν ἀπό τή Γάζα, ἵδρυσε στή Θεσ/νίκη μία σχολή, γιά νά διαδώσει τήν «Σαμπεταϊτική διδασκαλία» καί νά κερδίσει γι' αὐτόν ὀπαδούς. Σύμφωνα μέ πληροφορίες ἀπό τό σημειωματάριο τοῦ ραββίνου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἰσαάκ Κοέν, ὁ Νατάν περιόδευσε σέιδλες τίς Κοινότητες τῆς περιοχῆς, μεταξύ δέ αὐτῶν καί στή Βέροια».

«Οἱ Ἕλληνες ἔχουν ἕνα χαρακτηριστικό κοινό μέ τό λαό τοῦ Ἰσραήλ. Δέν ἀφομοιώνονται εὔκολα».

Κ. Τσάτσος

Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.
Στό βιβλίο του
«Ἑλλάς καί Εὐρώπη»

Ἡ Κοινότητα Βεροίας καί οἱ σχέσεις της μέ τήν Κοινότητα Θεσσαλονίκης

Ἡ Κοινότητα Βεροίας εἶχε πάντα καί ἀπό ἐποχές πολύ παλιές σχέσεις καί ἐπαφές μέ τήν Κοινότητα Θεσσαλονίκης. Ἄν βασιστοῦμε στό πέρασμα ἀπό ἐκεῖ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τό 53 μ.Χ., δηλαδή πρίν ἀπό 1925 χρόνια, στή Βέροια καί στή Θεσσαλονίκη ὑπῆρχαν ἑβραϊκές Κοινότητες - ρωμανιότηκες καί ἑλληνικές - πού εἶχαν στενές σχέσεις μεταξύ τους καί ἀπό αὐτό συμπεραίνεται ὅτι ἡ Κοινότητα Θεσσαλονίκης ἐνδιαφέρθηκε γιά τοῦτο τό θέμα (τό πέρασμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου).

Φυσικά τά ἴχνη αὐτῶν τῶν Κοινοτήτων καί κυρίως τῆς Βεροίας, ἔσβησαν μέ τόν καιρό, ἀλλά δέν ἀποκλείεται τό ὅτι οἱ Ἑβραῖοι πρόσφυγες πού ἔφυγαν ἀπό τήν Ἱσπανία καί τήν Πορτογαλία καί πού κατέφυγαν στή Βέροια καί τό Μοναστήρι, νά ὀφειλόταν στήν ὕπαρξη ἐκεῖ μιᾶς μεγάλης ἑστίας τῆς παλιᾶς Κοινότητας. Δύο εἶναι τά γεγονότα πού μᾶς ὁδηγοῦν στό νά παραδεχτοῦμε τό συλλογισμό αὐτό: τό πρῶτο εἶναι ὅτι ἡ θέση ὅπου μίλησε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δέν εἶναι μακρυά ἀπό τήν περιορισμένη ἑβραϊκή συνοικία τῆς Βεροίας, τό ἄλλο εἶναι μιά ἐπιτύμβια πλάκα πού βρέθηκε ἀπό τόν καθηγητή Λάζαρο Βελλέλη, τό 1931, στό ἑβραϊκό νεκροταφεῖο τῆς Βεροίας καί εἶναι γραμμένη σέ ἀρχαία ἑλληνική γλώσσα.

Ἡ Κοινότητα Βεροίας ἀνανεώθηκε τό 16ο αἰώνα, τότε πού ἔφτασαν σέ μεγάλες μάζες οἱ Ἑβραῖοι πού ἐκδιώχτηκαν ἀπό τήν Ἱσπανία καί τήν Πορτογαλία.

Ἀπό πληροφορίες πού μεταδόθηκαν ἀπό πατέρα σέ γιό, ἡ Συναγωγή πού ὑπάρχει ἀκόμα στή Βέροια χτίστηκε μέ αὐτοκρατορικό φιρμάνι, πού ἔστειλαν ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη καί τό οἰκόπεδο ἀνῆκε στόν Τοῦρκο Χατζῆ Ζεϊράμ.

Οἱ νεοφερμένοι, μέ μεγάλη πεῖρα στό ἐμπόριο, ταξίδευαν ντυμένοι μέ τούρκικα ροῦχα τῆς ἐποχῆς, σέ ὅλες τίς περιοχές τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας καί κυρίως στή Βέροια. Ὅπως εἶναι γνωστό οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης εἶχαν τά μεγάλα ἐργαστήρια ὑφασμάτων, πού τά ἔλεγαν «τελλάρα» καί τά εἶχαν φέρει ἀπό τό Τολέδο καί ἄλλα μέρη τῆς Ἱσπανίας. Σ' αὐτά τά τελλάρα ὕφαιναν χαλιά καί κάθε εἴδους ὑφάσματα μάλλινα.

Στή Βέροια ὑπῆρχαν, ὅπως καί τώρα ἀκόμα, φλοκάτες δουλεμένες στά σπίτια, ἀλλά μέ περιορισμένες προοπτικές ἐξαγωγῆς. Ἀντίθετα οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης ἀξιοποίησαν τίς νεροτριβές πού ὑπῆρχαν στήν περιοχή. Αὐτές οἱ νεροτριβές ἦταν μέρη ὅπου ἔπλεναν καί καθάριζαν μέ νερό τά ὑφαντά καί ὅπου τά κτυποῦσαν μέ 2 κοπάνους. Μιά ὁρισμένη ἐποχή ἀκόμα καί ἡ ἐξαγωγή ὑφαντοῦ ἐξαρτιόταν ἀπό τό ἐάν εἶχαν πλυθεῖ καί καθαρισθεῖ στά νερά τῆς Βεροίας. Γι' αὐτό στό τέλος τοῦ 16ου αἰώνα αὐξήθηκε ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν καί ἡ παραγωγή τῶν ὑφαντῶν πῆρε μεγάλη ἔκταση.

Στίς ἀρχές τοῦ 17ου αἰώνα ἡ παρασκευή καί τό ἐμπόριο τοῦ τυριοῦ ἐλέγχετο ἀπό Ἑβραίους ἐμπόρους τῆς Θεσσαλονίκης, προφανῶς γιά τό «κασερούτ» καί τή «γκαμπέλα» (εἴσπραξη τῆς εἰδικῆς κοινοτικῆς εἰσφορᾶς). Ἔτσι, στίς 14 Ἐλούλ 1617, μιά ὁμάδα ἀπό Ἑβραίους ἐμπόρους, γυρνώντας ἀπό τήν ἔκθεση τῆς Δοϊράνης, δολοφονήθηκαν πάνω στά βουνά. Αὐτή ἡ τοποθεσία εἶναι 8 ὧρες μακρυά ἀπό τή Βέροια, μέ τά μέσα ἐπικοινωνίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Τό κίνημα τοῦ Σαμπετάϊ Σεβῆ διαδόθηκε πολύ στή Βέροια τό 1670. Τήν ἐποχή τῶν μεγάλων ἀλλαξοπιστιῶν, 1680-1720, πολλοί Ἑβραῖοι τῆς Βεροίας δέχτηκαν τόν Ἰσλαμισμό καί αὐτούς τούς Ἑβραίους τούς ἀνάγκασαν νά χωρίσουν ἀπό τίς γυναῖκες τους, πού ἤθελαν νά παραμείνουν στή θρησκεία τῶν πατέρων τους (1729 οἱ πληροφορίες προέρχονται ἀπό τό βιβλίο «Devar Moshe», Yore Dea). Τό 18ο αἰώνα δημιουργήθηκε στή Βέροια τό θέμα τῆς «Νεφίχα» (τό φούσκωμα τοῦ πνεύμονα τοῦ ζώου, γιά τήν ὑγειονομική ἐξέταση τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων ἀπό τόν Σοχέτ).

Ἄλλα θρησκευτικά θέματα, πού ἀφοροῦν ἕνα διαζύγιο ἤ μιά περίπτωση «Λουλάβ», παραπέμπονται στό «Devar Shemouel».

Μέ τή δημιουργία τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου (1894) οἱ ἐπαφές καί τά ταξίδια τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης στή Βέροια γίνονται πολύ πιό συχνά. Ἤδη τό 1900 ὁ δάσκαλος ραββίνος Shemouel Ouriel προσλαμβάνεται γιά τό σχολεῖο τῆς Βεροίας καί μετά ἀπό αὐτόν ἦσαν οἱ ραββίνοι Hanoh Pipano, Azriel Benrubi, Aaron Hason. Τελευταῖοι δάσκαλοι στή Βέροια, τόν καιρό τῶν ναζιστικῶν διωγμῶν, ὑπῆρξαν ὁ Alberto Chemouel Benveniste καί ὁ Yossef Pipano.

Μετά ἀπό τούς πρώτους αὐτούς δασκάλους τούς ἄλλους τούς ἔστελνε στήν περιοχή ἡ Alliance. Ἕνας ἀπό αὐτούς ἦταν ὁ καθηγητής Ραφαήλ Ἀλκαλάϊ.

Κάποιος γιατρός Ἀαρών Καζές διευθυντής τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Δημαρχίας Βεροίας, πρόσφερε ὅλη του τή βοήθεια στήν ἀνάπτυξη τῆς Κοινότητας. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, τό καλοκαίρι τοῦ 1914, ἐπισκέφθηκε τήν Κοινότητα ὁ Ἀρχιραββίνος ἐκείνης τῆς ἐποχῆς Ἰακώβ Μαΐρ. Τόν συνόδευε ὁ ἐξέχων καθηγητής Ἰωσήφ Νεχαμᾶ καί ὁ στρατηγός Παρασκευόπουλος. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιραββίνος εὐλόγησε μέσα στήν Συναγωγή τούς 5 ὑποψηφίους Ἱερολειτουργούς, πού εἶχαν διαλεχτεῖ καί ἀπό τούς ὁποίους ὁ ἕνας εἶναι ὁ συγγραφέας αὐτῶν τῶν γραμμῶν.

Ἀργότερα, τό 1923, ἐπισκέφτηκε τήν Κοινότητα ὁ

ραββίνος Μπενσιών Οὐζιέλ. Ὅταν πέθανε ὁ ἀρχηγός τῶν Χαχαμίμ ὁ Ἀρχιραββίνος Χανανιᾶ Μορδοχάϊ (σημ. ὀνομάστηκαν ἔτσι ἐπειδή οἱ 3 μεγάλοι γιοί τοῦ Ἀρχιραββίνου αὐτοῦ ἔγιναν μέ τή σειρά τους ραββίνοι τῆς Κοινότητας Βεροίας) προσκλήθηκε στή Βέροια σάν διαιτητής ὁ ἐκδότης τῶν Χαλιλότ (Ἡμερολογίων) ραββίνος Σαούλ Ἀμαρίλιο.

Ὁ Ἀρχιραββίνος Χανανιᾶ Μορδοχάϊ ἦταν καί ὁ Μοέλ (περιτομέας) τῆς Κοινότητας. Μετά ἀπό αὐτόν οἱ κάτοικοι τῆς Βεροίας ἐξυπηρετοῦντο ἀπό τούς Μοελίμ τῆς Θεσσαλονίκης ραββίνους Ἰσαάκ Περαχιᾶ καί Μωσέ Καράσσο. Κατόπιν σπούδασαν καί ἔγιναν Μοελίμ τῆς Βεροίας οἱ Ἰσαάκ Α. Σαρφατῆ, Λεών Δ. Στρούμσα καί Χαΐμ Μπενρουμπῆ.

Στή Βέροια ἡ Σεχιτᾶ (σφάξιμο τῶν ζώων) ἦταν ἀποκλειστικό δικαίωμα τῆς οἰκογενείας Στρούμσα. Τό 1924, κατά τά Γιαμίμ Νοραΐμ, (ἑορτή τῆς Πρωτοχρονιᾶς καί τῆς ἡμέρας ἐξιλεώσεως) δημιουργήθηκε μιά διαφορά ἀνάμεσα στό διοικητικό συμβούλιο καί τόν σωχέτ (σφαγέα). Ὁ τελευταῖος ἀρνήθηκε νά σφάξει. Τότε ἡ Θεσσαλονίκη ἔστειλε τό μακαρίτη ραββίνο Μορδοχάϊ Μπεράχα, πού ὄχι μόνο ἔσφαξε ζῶα γιά τό ἀπαραίτητο κρέας, ἀλλά ἔκανε καί τίς Καπαρότ (πράξεις ἐξιλεώσεως) καί πῆρε μέρος στίς προσευχές.

Τή Βέροια τήν προτιμοῦσαν σάν τόπο παραθερισμοῦ καί πολλές οἰκογένειες ἀπό τή Θεσσαλονίκη περνοῦσαν ἐκεῖ ὅλο τό καλοκαίρι. Οἱ ἐκτιμητές τῆς προίκας ραββίνοι Γιουσέ Κοέν καί Ραφαήλ Γιακώβ Χαμπίμπ ἦταν τακτικοί ἐπισκέπτες τοῦ «Ben Anessarim».

Οἱ ραββίνοι Μορδοχάϊ Βαρσάνο καί ὁ γιός του Ἀβραάμ, πού ὑπῆρξε ἐπί 4 χρόνια δάσκαλος στή Βέροια, ὁ Μωσέ Ταζάρτες, ὁ ὁποῖος ἦταν καί λαμπρός κήρυκας καί ὁ Σεμουέλ Ἐμμανουέλ ἦταν τακτικοί ἐπισκέπτες τῆς Μπαρμπούτας (τοποθεσία ὅπου ἦταν ἡ ἑβραϊκή συνοικία τῆς Βεροίας). Ὁ νομοδιδάσκαλος ραββίνος Μερκάδο Κόβο περνοῦσε ἐπίσης τίς διακοπές του στή Βέροια. Ἀκόμα στό 1937 τό σχολεῖο Regie Vardar, μέ τό ραββίνο Ἀβραάμ Γιακώβ Ἀττάς, ἦρθε ἐκδρομή ἀπό τή Θεσ/νίκη μέ πολλά μέλη τῆς Κοινότητας. Ἦταν μιά καθιερωμένη συνήθεια, κάθε γιορτή τοῦ Σαβουώτ, μέλη τῆς «Νορντάου» ἤ τῆς Ἑνώσεως Νέων Ἑβραίων νά διαθέτουν τό Σέκελ (τόν ἐτήσιο ἔρανο). Στήν πυρκαγιά τοῦ 1917 μιά μεγάλη μερίδα ἀπό προύχοντες κατέφυγαν στή Βέροια καί πέρασαν τά Γιαμίμ Νοραΐμ. Μεταξύ τῶν 666 Ἑβραίων τῆς Βεροίας, πού τούς πῆραν ὅμηρους τόν Ἀπρίλιο 1943, ὑπῆρχαν ἐπίσης 144 Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, πού εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ ἀπό τά χρόνια τῆς πείνας (τό 1941).

Ἦταν συνήθεια στή Βέροια ἡ ἀρχή τοῦ μήνα Ἐλούλ νά γιορτάζεται μέ μιά ὁμαδική ἐκδρομή ὅλης τῆς ἑβραϊκῆς συνοικίας. Γινόταν τήν πρώτη Κυριακή τοῦ Ἐλούλ, τοῦ μήνα τῶν σελιχώ, (τό μήνα πρίν ἀπό τό Ρώς - Ἀσανᾶ). Ἡ ἐκδρομή γινόταν πάντα στήν ἴδια τοποθεσία, πού ἦταν γεμάτη δέντρα καί πολλές βρύσες. Χρησιμοποιοῦσαν ὅλα τά μέσα συγκοινωνίας, πολλοί πήγαιναν πολύ πρωΐ μέ τά πόδια καί οἱ οἰκογένειες τῆς Θεσσαλονίκης, πού βρίσκονταν στή Βέροια, παίρναν μέρος στήν ἐκδρομή.

Ἀπό ὅλα αὐτά καταλαβαίνει κανείς καλά ὅτι ἡ Βέροια ἦταν ἕνα ἀπομακρυσμένο προάστιο τῆς Θεσσαλονίκης.

Τό ὑπόλοιπο τοῦ μήνα Ἐλούλ ἦταν ἀφιερωμένο στίς προετοιμασίες γιά τά Γιαμίμ Νοραΐμ. Τό Ρώς - Ἀσανᾶ καί τό Κιπούρ ἔπαιρναν μεγαλύτερη λαμπρότητα μέ τήν παρουσία στήν Τεβά (ἄμβωνας) τοῦ πολύ γνωστοῦ καί στή Θεσσαλονίκη μακαρίτου Χανανιοῦτσο Μορδοχάϊ, πού καί μετά τήν ἐγκατάστασή του στή Θεσσαλονίκη καί μέχρι τό 1923 θεωροῦσε καθῆκον του νά πηγαίνει νά γιορτάζει στήν πόλη πού γεννήθηκε. Ὅλοι τόν ἐκτιμοῦσαν καί τόν σέβονταν. Ἀφοῦ τελείωνε τό Ρώς - Ἀσανᾶ, ἀκολουθοῦσε ὁ ἑορτασμός τοῦ Κιπούρ, πού ἦταν πιό ἐπίσημος. Παραμονή τοῦ Κιπούρ ἦταν ἡ συνήθεια τῶν Καπαρότ (ἐξιλεώσεων) γιά ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογενείας. Τό βράδυ τοῦ Κιπούρ, μετά τήν προσευχή τοῦ «Καλνιδρεϊ», γινόταν ἡ μνημόνευση ὅλων τῶν ραββίνων τῆς Θεσσαλονίκης, πού εἶχαν ὑπηρετήσει σάν Ἀρχιραββίνοι. Μετά γινόταν ἡ παραδοσιακή Michebe Rah (Εὐλογία) τοῦ ἑνός τετάρτου λαδιοῦ γιά κάθε μέλος τῆς Κοινότητος πού προσφέρονταν. Αὐτό τό λάδι τελείωνε τήν παραμονή τοῦ ἐπόμενου Κιπούρ. Τόν σεβάσμιο Χανανιοῦτσο βοηθοῦσαν στήν Τεβά ὁ ραββίνος Μποχώρ Σαρφατή καί ὁ ραββίνος Ἐμμανουέλ. Οἱ ψαλμωδίες τῶν Γιαμίμ Νοραΐμ ἦταν ἴδιες μέ τό τυπικό τῶν Συναγωγῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τό βράδυ πού τελείωνε τό Κιπούρ, ἀφοῦ τοποθετοῦσαν τό σημάδι τῆς Σουκᾶ (καλύβι), πήγαιναν ὅλοι ἐπισκέψεις στά σπίτια. Τό πρῶτο βράδυ τοῦ Σουκώτ

φαίνονταν οἱ Σουκᾶς στίς ταράτσες καί τά μπαλκόνια τῆς συνοικίας. Τά λουλαβίμ (κλάδοι φοινικιᾶς) τά ἔστελναν ἀπό τή Θεσσαλονίκη. Τά βράδυα τοῦ ΧΟΛ - ΑΜΟΕΝΤ (ἐνδιάμεσες μέρες Σουκώτ) καί τή βραδυά τοῦ ΣΙΜΧΑ - ΤΟΡΑ (τελευταία μέρα) γίνονταν στή Συναγωγή οἱ ΑΚΑΦΟΤ (περιφορές) τῶν Σεφαρίμ (Κυλίνδρων τοῦ Νόμου) μέ τίς Μπακασότ (εἰκεσίες) καί τά ΠΙΣΜΟΝΙΜ (ὕμνοι), πού ἔψαλλαν οἱ ὑμνωδοί.

Ἡ Βέροια εἶχε μιά συλλογή ὕμνων γιά κάθε ἑορτή. Μερικοί ἀπό αὐτούς τούς ὕμνους ἀναφέρονται στά πορτογαλικά βιβλία προσευχῶν. Τή βραδυά τοῦ ΩΣΑΝΑ ΡΑΜΠΑ γινόταν τό παραδοσιακό διάβασμα ὅλης τῆς νύχτας. Τό πρωί γινόταν ἡ περιφορά μέ τά Λουλαβίμ. Ἡ Συναγωγή τῆς Βεροίας εἶχε δώδεκα Σεφαρίμ. Ἀπό αὐτά τά 9 ἐστάλησαν στό Ἰσραήλ καί τοποθετήθηκαν σέ νέες Συναγωγές μέσω τοῦ κ. Ἀβραάμ Σεμουέλ Ρεκανάτι.

Κατά τό Σιμχᾶ - Τορά ἡ Συναγωγή τῆς Βεροίας ἔπαιρνε μιά ἰδιαίτερη ἐπισημότητα. Τή νύχτα μετά τό ΑΡΒΙΤ (βραδυνή προσευχή) βγάζαμε ὅλα τά Σεφαρίμ. Κλείναμε τό ΕΧΑΛ (Ἱερό) καί τοποθετούσαμε τά Σεφαρίμ πάνω στά Τεβά, ἀπό ὅπου ἀφαιρούσαμε ἕνα σανίδι καί τά δέναμε.

Μετά ὁ καθένας ἀπό τούς παρόντες φιλοῦσε τά Σεφαρίμ καί τά μικρά παιδιά πήγαιναν στά σπίτια τῶν ΧΑΤΑΝΙΜ νά τραγουδήσουν τό «Χαταμοφλούς» καί νά ζητήσουν τό κεράκι, ὅπως ἦταν ἡ συνήθεια. Μετά τό ΑΡΒΙΤ καί τίς περιφορές τῶν Σεφαρίμ, ὅλοι οἱ ἄνδρες ἔβγαιναν ἀπό τή Συναγωγή μέ ἀναμμένα τά κεράκια γιά νά χαιρετίσουν τούς ΧΑΤΑΝΙΜ στά σπίτια τους. Μετά ἐρχόταν ἡ σειρά τῶν γυναικῶν νά μποῦν στή Συναγωγή καί νά φιλήσουν τά Σεφαρίμ.

Γιά πολλά χρόνια, σ' αὐτή τή ἑορτή ἔπαιρνε μέρος καί ἡ μουσική τοῦ Δήμου τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅλη τή νύχτα γινόταν ἕνα πηγαινέλα στή συνοικία, γιατί οἱ «ΧΕΒΡΟΤ» (ἐπιτροπές τῆς Κοινότητας) διοργάνωναν γεύματα μέ ψάρι, στίς Συναγωγές.

Στήν πρωινή προσευχή διάβαζαν ὅλους τούς ὕμνους καί ὅλοι, μικροί καί μεγάλοι, καλοῦντο στήν ἀνάγνωση τοῦ ΣΕΦΕΡ ΤΟΡΑ. Οἱ περιφορές γίνονταν τό βράδυ ὁπότε ἀνήγγελλαν τούς νέους ΧΑΤΑΝΙΜ γιά τόν ἐπόμενο χρόνο καί κατόπιν μέ δάκρυα λύπης καί εὐχαριστιῶν τοποθετοῦσαν πάλι τά Σεφαρίμ στό ΕΧΑΛ.

«ΑΣΡΕ ΑΓΙΝ ΑΣΕΡ ΡΑΑΤΑ ΚΟΛ ΕΛΕ»
«Εὐτυχής ἐκεῖνος πού εἶδε ὅλα αὐτά»

Ἀζαριά Χανανία Σαμπετάϊ

➡ *Ἀντίγονος ὁ (ἐκ τῆς πόλεως) Σωχώ ἔλαβε (τήν παράδοσιν) παρά Συμεῶνος τοῦ δικαίου. Οὗτος ἔλεγεν: Μή εἶσθε ὡς δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν τόν κύριόν (των) ὑπό τόν ὅρον νά λάβουν ἀμοιβήν, ἀλλά νά εἶσθε ὡς δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν τόν κύριόν (των) ἄνευ τοῦ ὅρου νά λάβουν ἀμοιβήν· ἔστω δ' ὁ φόβος τοῦ Οὐρανοῦ ἐφ' ἡμᾶς.*

(Ἀπό τό Περκέ Ἀβότ)
Μετάφραση Α.Π. Χαστούπη

Ἕνα μοναδικό «Μάππα» στή Συναγωγή Βεροίας

Ὁ λόρδος Κῶρζον (Curzon) στό βιβλίο του «Ἐπισκέψεις στά Μοναστήρια τῆς Ἀνατολῆς», περιγράφει ἕνα περιστατικό πού συνέβη στήν Ἱερουσαλήμ τό 1840 ὅταν ἐπισκέφθηκε τό σπίτι ἑνός διάσημου ραββίνου. Ἡ περιγραφή του ἀφορᾶ ἕνα ἐπεισόδιο, κατά τό ὁποῖο ὁ ραββίνος ρωτοῦσε ἕνα νεαρό ἀγόρι σχετικά μέ τούς ὁπαδούς τῆς ἑβραϊκῆς πίστης. Ὁ Κῶρζον περιγράφει τό δωμάτιο ὅπου ἔγινε αὐτό τό ἐπεισόδιο, μέ λεπτομέρειες καί ἔτσι ἀναφέρεται στίς πλούσιες κουρτίνες, στά χαλιά, στίς ἀσημένιες καί μπρούτζινες λάμπες, καθώς καί στό τραπέζι, μπροστά στό ὁποῖο καθόταν ὁ ραββίνος.

Τό τραπέζι ἦταν σκεπασμένο μέ ἕνα ἄσπρο κάλυμμα καί πάνω σ' αὐτό ἦταν κεντημένα, μέ φωτεινά χρώματα, δένδρα, βάζα μέ λουλούδια καθώς καί μερικά ἀπό τά πιό σπουδαῖα ἱερά κτίσματα τῆς Ἅγιας πόλης καί τῆς γύρω περιοχῆς, ὅπως ὁ τάφος τῆς Ραχήλ, ὁ τάφος τῆς προφήτισσας Hulda, ὁ τάφος τοῦ Δαυΐδ καί τό ὄρος Σιών. Στή μέση ἦταν ὁ Ναός τοῦ Σολομώντα καί τό Δυτικό Τεῖχος.

Τέτοια κεντημένα κομμάτια, ὅπως αὐτό πού περιγράφεται ἀπό τόν Κῶρζον, δέν εἶναι ἄγνωστα, ἄν καί μέχρι τώρα ἔχουν ἀνακαλυφθεῖ μόνο ἕξι, τά ὁποῖα ἔχουν κατασκευασθεῖ στήν Ἱερουσαλήμ. Αὐτά ὑπάρχουν στίς ἀκόλουθες συλλογές: 1) Στό Ἑβραϊκό Μουσεῖο, Νο 161/58 2) Στό Ἑβραϊκό Μουσεῖο στό Λονδῖνο, Νο 366 3) Στό Μουσεῖο Victoria and Albert στό Λονδῖνο, Νο 775.1900 4) Σέ μιά ἰδιωτική συλλογή στό Λονδίνο. 5) καί 6) Στό Μουσεῖο Hechal Shlomo στήν Ἱερουσαλήμ Νο 52/10 2185 καί 51/1 257. Ὅλα αὐτά τά καλύμματα γιά τό Σάββατο ἤ «Μαppot» ὅπως λέγονται, μοιάζουν στά σχέδια καί στό σχῆμα. Στίς τέσσερις γωνίες εἶναι ἀπεικονισμένοι οἱ σπουδαιότεροι τάφοι τῆς Ἱερουσαλήμ καί στό κέντρο εἶναι ἕνα μεγάλο μενταγιόν, στό ὁποῖο εἶναι ἀπεικονισμένος ὁ Ναός τοῦ Σολομώντα καθώς καί τό Δυτικό Τεῖχος. Σ' ἕνα τέτοιο κάλυμμα, ἀντί αὐτοῦ ὑπάρχει μιά μεγάλη μενορᾶ καί οἱ βραχίονες τῆς μενορᾶ σχηματίζουν τά γράμματα τοῦ ψαλμοῦ: «Shivti». Σάν διασπαρμένα σχέδια ὑπάρχουν βάζα μέ λουλούδια, δένδρα καί ἕνα μικρό λιοντάρι πού ἀντιπροσωπεύει τό ραββίνο Ἰσαάκ Λούρια - τό Λιοντάρι τοῦ Σάφεντ.

Τά τελευταῖα χρόνια πολλοί μελετητές ἔδειξαν ἐνδιαφέρον γι' αὐτά τά καλύμματα διότι τά σχέδια εἶναι ἀσφαλῶς πολύ παλιά καί μποροῦν νά ἀποδοθοῦν σέ ἕνα ἄγνωστο «δάσκαλο» καί στό μαθητή του, Simche

Τό κάλυμμα τοῦ Σαββάτου σέ μιά ἰδιωτική συλλογή, στό Λονδίνο. Ἰερουσαλήμ 19ος αἰώνας. Αὐτό τό κάλυμμα, ἄν καί εἶναι σέ πολύ καλύτερη κατάσταση, μοιάζει πάρα πολύ μέ τό κάλυμμα τοῦ Σαββάτου πού βρέθηκε στή Βέροια.

Janver, ὁ ὁποῖος ἐργαζόταν τό 19ο αἰώνα καί δημιούργησε τέτοια σχέδια γιά κεντήματα γιά τίς Ἑβραῖες τῆς Ἰερουσαλήμ.

Αὐτά τά καλύμματα ἔχουν πολύ μεγάλη ἀξία σάν μοναδικά παραδείγματα ἑβραϊκῆς φολκλορικῆς τέχνης. Οἱ μελετητές κατέληξαν ὅτι αὐτά τά ἕξι καλύμματα, πού βρέθηκαν ὅλα στήν Ἰερουσαλήμ, εἶναι τά μόνα δείγματα πού ὑπάρχουν σήμερα. Ἔτσι εἶναι πράγματι πολύ σπουδαῖο τό ὅτι πρόσφατα ἀνακάλυψα ἕνα ἕβδομο κάλυμμα στή Βέροια.

Μέσα σ' ἕνα σωρό παλιά λησμονημένα καί παραπεταμένα κουρέλια, στήν παλιά Συναγωγή τῆς Βεροίας, ὑπάρχει ἕνα βρώμικο καί σχισμένο κέντημα παρόμοιο μέ τά ἄλλα ἕξι καλύμματα πού περιγράφονται πιό πάνω.

Αὐτό τό κάλυμμα ἀπό τήν Ἰερουσαλήμ, πού βρέθηκε στή Βέροια, εἶναι ἕνα μεγάλο τετράγωνο ἀπό βαμβακερό, ἄλλοτε ἄσπρο, πάνω στό ὁποῖο ἦταν ζωγραφισμένο ἕνα πολύπλοκο σχέδιο. Μέ ριζοβελονιά, χρησιμοποιώντας διάφορα χρώματα βαμβακερῆς καί μεταξωτῆς κλωστῆς (ὅλα σχεδόν τά χρώματα ἔχουν ξεβάψει τώρα) τά διάφορα σχέδια εἶναι κεντημένα μέ πολλή προσοχή.

Ἡ ἄγνοια τῆς ἀξίας του καί ἡ μή ἐκτίμηση τῆς ὀμορφιᾶς του συνετέλεσαν στό νά καταστραφεῖ σχεδόν αὐτό τό μοναδικό ἀπομεινάρι τῆς ἑβραϊκῆς φολκλορικῆς τέχνης. Ἐν τούτοις εἶναι ἀκόμα δυνατό νά σχηματίσουμε τό πρωτότυπο καί νά φανταστοῦμε τήν ἀρχική του ὀμορφιά: Μέ βάση τό σχέδιο καί τήν τεχνική μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ στόν Simche Janver, ὁ ὁποῖος ἔζησε καί ἐργάστηκε στήν Ἰερουσαλήμ, ὡς τεχνίτης,μέχρι τό θάνατό του, τό 1910.

Ὁ Simche Janver γεννήθηκε στό Grodno τῆς Λιθουανίας τό 1846 καί ἦταν ὁ γιός τοῦ ραββίνου Abraham Shatz Diskin πού μετακόμισε στήν Ἰερουσαλήμ, τό 1853. Μετά τήν ἄφιξή του ὁ ραββίνος Abraham ἔγινε Χαζάν τῆς περίφημης Συναγωγῆς Hurvah καί ἐπίσης ἵδρυσε ἕνα ὀρφανοτροφεῖο τό 1880 πού ὀνομάστηκε «Ὀρφανοτροφεῖο Diskin» καί ἕνα ἰδιωτικό θρησκευτικό σχολεῖο «Heder».

Ἡ δεύτερη γυναίκα του (ἡ μητρυιά τοῦ Simche) ἦταν ἡ κόρη τῆς Rachel Rassyeh, πού πῆγε σ' ἕνα μεγάλο σχολεῖο γιά κορίτσια στήν Ἰερουσαλήμ, ὅπου οἱ νεαρές Ἑβραῖες μάθαιναν νά διαβάζουν καί νά γράφουν καθώς ἐπίσης καί νά ράβουν καί νά κεντοῦν. Τό 1875 ὁ Sir Moses Montefiore ἐπισκέφθηκε αὐτό τό σχολεῖο καί ἀναφέρει τήν κυρία Bellah Janver πού ἦταν μᾶλλον ἡ γυναίκα ἤ ἡ κουνιάδα τοῦ Simche Janver.

Ὁ Simche δέν ἀκολούθησε τό ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα του, τοῦ Abraham. Διάλεξε τό ἐπάγγελμα τοῦ τεχνίτη. Ὑπάρχει μάλιστα μιά παράδοση κατά τήν ὁποία ὁ Simche ζωγράφισε μιά μεγάλη τοιχογραφία στή Συναγωγή Hurvah, πού καταστράφηκε κατά τόν πόλεμο τῆς Ἀνεξαρτησίας. Ὁ Simche ἦταν πασίγνωστος σάν κατασκευαστής λαμπῶν γιά τό Χανουκᾶ καί κύπελλα γιά τό Κιντούς χαραγμένα ἀπό μαύρη πέτρα τῆς Βηθλεέμ. Ἐχάραξε ὡραιότατα Aronim γιά τό Σέφερ Τορᾶ. Ἕνα ὡραῖο ζευγάρι λιονταριῶν σκαλισμένο ἀπό πέτρα καί πού ζώζεται στήν Ἰερουσαλήμ ἀποδίδεται σ' αὐτόν. Αὐτά τά λιοντάρια φτιάχθηκαν γιά

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 23

Νέα Δ.Σ. τοῦ Κ.Ι.Σ καί τοῦ Ο.Π.Α.Ι.Ε.

Τό 8ο τακτικό συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἰσραηλιτικῶν Κοινοτήτων Ἑλλάδος, πού συνῆλθε στήν Ἀθήνα στίς 9 - 10 Σεπτεμβρίου, ἐξέλεξε τά νέα συμβούλια τῶν Ἑβραϊκῶν Ὀργανισμῶν.

→ Γιά τό Κ.Ι.Σ ἐξελέγησαν οἱ κ.κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ (πρόεδρος), Δαυίδ Σαρφατής (α΄ ἀντιπρόεδρος), Ἀλβέρτος Κόβο (β΄ ἀντιπρόεδρος), Μιχαήλ Μάτσας (γεν. γραμματεύς), Ἰσαάκ Χατζῆς (γεν. ταμίας), Ζάκ Κουνέ (ἀν. γεν. γραμματέως), Μάκης Μαΐς (ἀν. γεν. ταμία) καί Βίκτωρ Βενουζίο, Δαυίδ Σιών, Ἐσδρᾶς Μωϋσῆς, Ἴνο Φάϊς καί ἡ κ. Βικτωρία Χαίμη (σύμβουλοι).

→ Γιά τόν Ο.Π.Α.Ι.Ε ἐξελέγησαν οἱ κ.κ. Ἐδγάρ Ἀλλαλούφ (πρόεδρος), Μάρκος Ὄσμος (ἀντιπρόεδρος), Μάκης Μπατῆς (ἐντεταλμένος σύμβουλος), Ἠλίας Ἀλχανάτης (γεν. ταμίας), Μωρίς Φάϊς (ἀν. ἐντ. συμβούλου), Σαμπετάϊ Μπέζας (ἀν. γεν. ταμία), καί Ἰσαάκ Ἐλιέζερ, Ραούλ Φρανσές καί Ἰσαάκ Κωστῆς (σύμβουλοι).

Τά θέματα πού ἀπησχόλησαν τή διοίκησι τοῦ Παγκοσμίου Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου

● Ἡ θέση τῶν Ἑβραίων στόν κόσμο
● Ἀντισημιτικές ἐνέργειες κ.ἄ.

Τόν περασμένο Μάϊο συνῆλθε στήν Herjliya (Ἰσραήλ) τό κυβερνῶν σῶμα τοῦ Παγκοσμίου Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου. Ἡ σύνοδος συνέπεσε μέ τά ἐγκαίνια τοῦ μουσείου Beth Hatefu tsoth. γιά τό ὁποίο ἐδημοσιεύθη ἄρθρο στά «Χρονικά» τοῦ Ἰουνίου 1977).

Ἀπό τήν Ἑλλάδα ἐκλεγμένο μέλος τῆς διοικήσεως τοῦ Π.Ε.Σ. εἶναι ὁ κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ.

Τά τρία κύρια θέματα πού ἀπασχόλησαν τήν σύνοδο ἦταν:

α Ἡ θέση τῶν Ἑβραίων στή Σοβιετική Ἕνωση.
β Οἱ ἀντισημιτικές ἐνέργειες καί
γ Ἡ κατάσταση στή Μέση Ἀνατολή καί στή Λατινική Ἀμερική.

Ἐκδόθηκαν ψηφίσματα γιά τό Ἰσραήλ (μέ τή συμπλήρωση 30 χρόνων ἀπό τήν ἀνεξαρτησία του), γιά τίς προμήθειες ὅπλων πού στέλνονται στίς ἀραβικές χῶρες, γιά τό σοβιετικό Ἑβραϊσμό καί τήν ἐξέλιξη τοῦ προβλήματος μετά τή συνδιάσκεψη τοῦ Βελιγραδίου γιά τήν ἐφαρμογή τῆς τελικῆς πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι, γιά τήν ἀσφάλεια καί τή συνεργασία στήν Εὐρώπη, γιά νά ἐπιτραπεῖ στούς Ἑβραίους νά φύγουν ἀπό τή Συρία, σέ ἐφαρμογή τῶν ἀρχῶν περί ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, γιά τήν καταπολέμηση τῆς διεθνοῦς τρομοκρατίας, γιά νά ἐνταθεῖ ἡ νομική καταδίωξη τῶν ὑπόπτων ναζί ἐγκληματιῶν πολέμου καί τῶν νεοναζιστικῶν ὀργανώσεων, γιά τήν εἰρήνη καί τόν ἀφοπλισμό, γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Π.Ε.Σ. νά μή συμμετάσχει στήν παγκόσμια συνδιάσκεψη γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ρατσισμοῦ, γιά τόν Ἑβραϊσμό τῆς Ν. Ἀφρικῆς καί τήν προσπάθειά του γιά τή διατήρηση τῶν θρησκευτικῶν καί πολιτικῶν δικαιωμάτων του καί τή θέση του κατά τῶν διακρίσεων ράτσας ἤ χρώματος.

Πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν ὅπως:

α) Ἐπιτροπῆς διεθνῶν ὑποθέσεων: Θέματα μέ τά ὁποῖα ἀπασχολήθηκε ἡ Ἐπιτροπή αὐτή εἶναι τά γεγονότα στήν Πολωνία μετά τόν β' παγκόσμιο πόλεμο, ὁ Ἑβραϊσμός στίς Ἰνδίες, ἡ κατάσταση στήν Ἰταλία, ἡ διεθνής τρομοκρατία, ἡ κατάσταση στή Λατινική

Ἀπό τή συνάντηση τοῦ Κυβερνῶντος Σώματος τοῦ Π.Ε.Σ. Διακρίνονται ἀπό ἀριστερά ὁ κ. Λεών Ντούλζιν, πρόεδρος τῆς Παγκοσμίου Σιωνιστικῆς Ὀργανώσεως καί τοῦ Κυβερνῶντος Σώματος τοῦ Π.Ε.Σ., ὁ Δρ. Ναχούμ Γκόλντμαν, πρώην πρόεδρος τοῦ Π.Ε.Σ., ὁ κ. Φιλίπ Μ. Κλούτσνικ, πρόεδρος τοῦ Π.Ε.Σ., ὁ λόρδος Φίσερ τοῦ Κάμπντεν, πρόεδρος τοῦ Διευθύνοντος Συμβουλίου τοῦ Π.Ε.Σ. καί ὁ Δρ. Γκέρχαρτ Μ. Ρίγκνερ, γενικός γραμματέας τοῦ Π.Ε.Σ.

Ἀμερική (Ἀργεντινή) καί Ν. Ἀφρική, ἡ ἐπέκταση τῶν δραστηριοτήτων τοῦ τρίτου κόσμου, ἡ Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα, τό ἀραβικό μποϋκοτάζ.

β) Μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς: ὅπου διαπιστώθηκε ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδόσεως μιᾶς ἀνθολογίας σέ πολλές γλῶσσες πάνω στή δημιουργικότητα τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ στή διάρκεια τοῦ Ὁλοκαυτώματος, παρά τίς φοβερές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦσαν ἐκείνη τήν ἐποχή. Ἀκόμη νά ἐγγυηθῆ τό Π.Ε.Σ. γιά τήν ἐπόπτευση τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ «γίντις» σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ἑβραϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, στή Διασπορά καί τό Ἰσραήλ. Νά δοθοῦν οἱ οἰκονομικές δυνατότητες γιά τήν ἔκδοση ἑνός περιοδικοῦ ὑψηλῆς ποιότητος στά Ἰσπανικά, πού θά τό ἐκδώσει τό γραφεῖο τοῦ Π.Ε.Σ. στή Λατινική Ἀμερική.

Ἰδιαίτερη σημασία καί προτεραιότητα δόθηκε στό θέμα τῆς ἐνίσχυσης τῆς ἑβραϊκῆς «ταυτότητας».

γ) Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς: πού ἐξέτασε καί μελέτησε διάφορα θέματα, θεωρώντας ἀπαραίτητη τή διοργάνωση συναντήσεων ἐπί διεθνοῦς, ἐθνικοῦ ἤ περιφερειακοῦ ἐπιπέδου, ὅπου θά γίνεται ἐνημέρωση ἀπό εἰδικούς πάνω στό τί εἶναι καί τί κάνει τό Π.Ε.Σ. Ἀκόμα χαιρετίστηκε μέ ἱκανοποίηση ἡ σύναψη στενῶν σχέσεων ἐργασίας μέ τή Μπενέ - Μπερίτ, πού ἡ συνεργασία της θά εἶναι ἰδιαίτερα ὠφέλιμη.

δ) Ἐπιτροπῆς γιά τίς μικρές Κοινότητες: ἐξετάστηκαν οἱ βασικές δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουν οἱ μικρές Κοινότητες καί εἶναι κοινές γιά ὅλες - ἔλλειψη ἀνθρώπινου δυναμικοῦ, δυσκολία νά βρεθοῦν καί νά διατηρηθοῦν ἡγέτες πού θά δουλέψουν μέ ἐπαγγελματικό χαρακτήρα, ἀπομόνωση καί πρόβλημα νά κρατηθοῦν μέσα στό κύριο ἐξελικτικό πνεῦμα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ. Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων αὐτῶν εἶναι διαφορετική, ἀνάλογα μέ τίς χῶρες: ἄλλη εἶναι γιά τίς εὐρωπαϊκές χῶρες, πού εἶναι κάπως εὐκολώτερο νά βοηθηθοῦν ἀπό τό Π.Ε.Σ. ὅπως καί γιά τίς λατινοαμερικανικές, πού μποροῦν νά ἐνισχυθοῦν ἀπό τό κεντρικό γραφεῖο τοῦ Π.Ε.Σ. πού βρίσκεται στό Μπουένος Ἄϊρες, ἄλλη γιά τίς ἀφρικανικές καί τίς ἀσιατικές χῶρες. Ἡ συνδρομή καί τῶν παγκόσμιων ἑβραϊκῶν ὀργανώσεων (Μπενέ - Μπερίτ, Παγκόσμια Σιωνιστική Ὀργάνωση κ.λ.π.) εἶναι πολύ σημαντική γιά τή βοήθεια πού μπορεῖ νά δοθεῖ στίς μικρές Κοινότητες.

Κατατοπιστικά στοιχεῖα γιά τά «Χρονικά» τοῦ Κ.Ι.Σ.

♦ Τά ἐνυπόγραφα ἄρθρα δεσμεύουν μόνο τόν συγγραφέα, τίς ἀπόψεις τοῦ ὁποίου ἀπηχοῦν.

♦ Ἡ γλῶσσα τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἐλεύθερη, ἀνάλογα μέ τήν προτίμηση τοῦ συγγραφέως τοῦ κάθε κειμένου.

♦ Τά «Χρονικά» τοῦ Κ.Ι.Σ. κυκλοφοροῦν στίς 16 κάθε μηνός. Ἡ ὕλη γιά δημοσίευση πρέπει νά στέλνεται στά Γραφεῖα τοῦ Κ.Ι.Σ. μέχρι τίς 30 τοῦ προηγουμένου μηνός.

♦ Ἐπιτρέπεται ἐλεύθερα ἡ ἀναδημοσίευση τῶν ἄρθρων, ἀρκεῖ νά ἀναφέρεται ἡ πηγή.

Νέα ἀπό τόν παγκόσμιο Ἑβραϊσμό

Διδασκαλία τοῦ Ὁλοκαυτώματος στόν Καναδᾶ

Οἱ ἐπιζήσαντες τῶν ναζιστικῶν στρατοπέδων ἀπαντοῦν σέ μερικές «καυτές» ἐρωτήσεις τῶν νεαρῶν μαθητῶν, Καθολικῶν καί Προτεσταντικῶν δημοσίων σχολείων, πού συμμετέχουν σέ ἕνα καινούργιο καί ἄκρως ἐπιτυχές ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα γιά τό Ὁλοκαύτωμα, πού πρόσφατα ἐγκαινιάσθηκε στό Τορόντο, ἀπό τήν Ἐθνική Ἐπιτροπή τοῦ Καναδικοῦ Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου.

Παρόλο ὅτι ἡ Ἐπιτροπή γιά τή Διδασκαλία τοῦ Ὁλοκαυτώματος εἶχε καί στό παρελθόν ὀργανώσει διαφόρου περιεχομένου ἐκδηλώσεις στά δημόσια σχολεῖα, ἐφέτος γιά πρώτη φορά ἐκδόθηκε ἕνα ὁλοκληρωμένο ἐγχειρίδιο γύρω ἀπό τό θέμα τοῦ Ὁλοκαυτώματος. Ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων, πού θά διαρκέσουν ἕξι ἑβδομάδες, εἶναι προσαρμοσμένος γιά μαθητές τῶν μεγαλυτέρων τάξεων τοῦ γυμνασίου. Τό ἐγχειρίδιο - ὁδηγός καθοδηγεῖ τούς καθηγητές στά θέματα μέ τά ὁποῖα πρέπει νά ἀσχοληθοῦν καί τούς ἐνημερώνει γύρω ἀπό τή σχετική βιβλιογραφία πού ὑπάρχει.

✪

E. FISCHER: «Ὁ ἀντισημιτισμός εἶναι ἐπιστροφή στή βαρβαρότητα»

Ὁ Ernst Fischer εἶναι ἕνας Αὐστριακός πολιτικός καί διανοούμενος (σοσιαλιστής, πού ἀργότερα προσεχώρησε στόν κομμουνισμό, γιά νά γίνη μετά ἀνεξάρτητος).

Ἀπό τό βιογραφικό βιβλίο του «Erinnerungen und Reflexionen», πού κυκλοφόρησε ἑλληνικά μέ τόν τίτλο «Τό σοσιαλιστικό ὄνειρο - Ἀναμνήσεις καί στοχασμοί», μεταφέρουμε μερικές σκέψεις του γιά τούς Ἑβραίους:

«Ἀπό τή στάση ἀπέναντι στούς Ἑβραίους μπορεῖ νά μετρηθεῖ ὁ βαθμός τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς κοινωνίας. Ὁ ἀντισημιτισμός εἶναι ἐπιστροφή στή βαρβαρότητα. Ὁποιοδήποτε σύστημα καταδιώκει τούς Ἑβραίους, μέ ὁποιαδήποτε πρόφαση, χάνει τό δικαίωμα νά θεωρεῖται προοδευτικό. Ἤμουν καί εἶμαι πεπεισμένος γι' αὐτό». (Ἑλλην. ἔκδοσις, σελ. 498).

Οἱ κατασκηνώσεις τῆς Κοινότητος Θεσσαλονίκης

Πλούσιο καί γεμᾶτο ἀπό διάφορες δραστηριότητες ἦταν τό ἡμερήσιο πρόγραμμα τῆς Κατασκηνώσεως τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Θ/νίκης στήν Πλάκα Λιτοχώρου. Ζωηρό καί μέ πολλές ἐκδηλώσεις ἦταν τό πρόγραμμα, ἀφοῦ τά στελέχη εἶχαν τήν καλωσύνη νά ἐργασθοῦν μέ τέτοιο ζῆλο ὥστε νά δίνουν πολλές χαρές στούς κατασκηνωτάς μέ τά πολλά ἐρεθίσματα πού ἔδεναν τά παιδιά μεταξύ τους.

Μέσα στήν κατασκήνωση βασίλευε ἡ χαρά καί ἡ διάθεση γιά μάθηση καί ψυχαγωγία πού συνδυαζόντουσαν μέ τήν πειθαρχημένη ζωή. Οἱ ἀθλητικές δραστηριότητες, ἡ ψυχαγωγία, ἡ χειροτεχνία, τά ἡμερήσια μαθήματα καί τό καλό φαγητό δημιούργησαν μιά εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα στήν κατασκήνωση ἐπί 20 ἡμέρες. Ἄς τίς πάρουμε μία - μία μέ τήν σειρά.

Α΄: Κάθε πρωί μετά τήν ἐπιθεώρηση γινόντουσαν ὁμαδικές συγκεντρώσεις ὅπου ἐλάμβανον μέρος τά παιδιά σέ παιδαγωγικές συζητήσεις καί γενικότερα μάθαιναν τήν ἑβραϊκή ἱστορία.

Β΄: Στήν χειροτεχνία ὑπῆρχε μεγάλη συμμετοχή ἀπό μικρῆς κυρίως ἡλικίας παιδιά ὅπως ὁ μικρός «καλλιτέχνης» Β. Κοέν, ὁ ὁποῖος κέρδισε τό χρυσό μετάλλιο μέ τά θαυμάσια ἔργα του πού θά τά ζήλευε καί ἕνας ἐπαγγελματίας. Ὁπωσδήποτε καί τά ἔργα τῶν ἄλλων παιδιῶν ἦταν θαυμάσια, ἀφοῦ ὁμόρφηναν τήν ἔκθεση ἔργων χειροτεχνίας. Καθημερινῶς μέ τήν ἐπίβλεψη τῶν ὁμαδαρχῶν ἀσχολήθηκαν οἱ κατασκηνωταί μέ τήν χειροτεχνία ἐπιδεικνύοντας τίς ἱκανότητές τους. Ἰδιαίτερη ἦταν ἡ προετοιμασία τῶν παιδιῶν γιά τήν ἐπιθεώρηση, ὅλοι οἱ κατασκηνωταί μέ ζῆλο δούλευαν νά παρουσιάσουν τήν σκηνή τους ὅσο γίνεται πιό τέλεια γιά νά κερδίσουν τούς περισσότερους βαθμούς καί φυσικά τό χρυσό μετάλλιο.

Γ΄: Ἀγῶνες ἀνωμάλου δρόμου. Ἡ πρώτη ἀθλητική ἐκδήλωση πού ἔγινε ἦταν ὁ δρόμος ἐπί ἀνωμάλου ἐδάφους καί οἱ ἀγῶνες στίβου. Ἡ συμμετοχή ἦταν ἱκανοποιητική καί ἀναδείχθηκαν πολλοί νικητές κατά κατηγορίες. Στόν στίβο ἔγιναν ὁρισμένα ἀγωνίσματα λόγω τῶν συνθηκῶν χώρου.

Δ΄: Κολύμβηση: Ἀφοῦ ἐπί δύο ἑβδομάδες ἔγινε προπονητική κολύμβηση, ἔγιναν τήν τελευταία ἑβδομάδα μέ μεγάλη συμμετοχή παιδιῶν καί μέ ἐπιτυχία οἱ ἀγῶνες κολυμβήσεως κατά κατηγορίες καί ἡλικίες. Οἱ ἐπιδόσεις τῶν παιδιῶν ἦταν θαυμάσιες ἀφοῦ ὅπως εἴπαμε ἡ συμμετοχή ἦταν μεγάλη καί ὁ ζῆλος μεγάλος γιά τήν ἀπόκτηση χρυσοῦ μεταλλίου.

Ε΄: Ἀθλοπαιδιές: Κατά τήν διάρκεια τῆς λειτουργίας τῶν κατασκηνώσεων ἔγιναν προπονήσεις καλαθοσφαιρήσεως, πετοσφαιρήσεως καί χειροσφαιρήσεως γιά τήν καλύτερη προετοιμασία τῶν ὁμάδων.

Ἐν τῷ μεταξύ, κατά τήν διάρκεια τῆς κατασκηνωτικῆς ζωῆς ἔγιναν καί πολλές φιλικές συναντήσεις μπάσκετ μεταξύ κατασκηνώσεως καί Γιουγκοσλάβων ὅπου οἱ ὁμαδάρχες πάλευαν μέ φιλότιμο νά ἐπικρατήσουν ἀλλά δέν τά κατάφεραν νά ξεπεράσουν τό ὕψος καί τήν ἰδιαίτερη ἱκανότητα τῶν Γιουγκοσλάβων οἱ ὁποῖοι φαινόταν ὅτι ἀνῆκαν σέ μεγάλα σωματεῖα τῆς πατρίδος τους. Τοῦ χρόνου καλύτερα.

Στ΄: Χειρόσφαιρα. Ἐντυπωσιακός καί γεμᾶτος ἀγωνιστικότητα ἦταν ὁ ἀγώνας χάντ μπόλλ μεταξύ δύο ὁμάδων ἀγοριῶν μικρᾶς ἡλικίας.

Ζ΄: Σκάκι, πίγκ - πόγκ: Παράλληλα ἔγιναν καί τά πρωταθλήματα σκάκι καί πίγκ - πόγκ, ὅπου καί ἐκεῖ οἱ κατασκηνωτές ἔδειξαν τίς ἱκανότητές τους προσφέροντας συναρπαστικούς ἀγῶνες.

Μεγάλη ἐπιτυχία εἶχαν τά ψυχαγωγικά παιχνίδια πού ὀργάνωναν μέ κέφι καί ἀπεριόριστη διάθεση οἱ ἑβραιοδιδάσκαλοι κάθε βράδυ καί τά ἐνδιαφέροντα τῶν παιδιῶν ἄλλαζαν μέ τήν ποικιλία τῶν ἐρεθισμάτων.

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 23

31ο Πληροφοριακόν Δελτίο δημοσιευμάτων τοῦ τύπου

Τό παρόν Δελτίο καλύπτει τά δημοσιεύματα ἑνός ὁλοκλήρου τριμήνου καί ὡς ἐκ τούτου περιλαμβάνει μόνο τά κυριώτερα.

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΑΖΙΣΤΙΚΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐξακολουθεῖ νά δίνει διεθνῶς δείγματα ἡ προσπάθεια ἀναγεννήσεως τῆς ναζιστικῆς Ἰδεολογίας:

→ Στή συνοικία «Σκόκι» τοῦ Σικάγου οἱ ναζιστές πού δροῦν στήν Ἀμερική πῆραν ἄδεια νά παρελάσουν μέ βηματισμό τῆς χήνας, σβάστικες καί τεράστια πορτραῖτα τοῦ Φύρερ. Ὅπως γράφει ἡ «Αὐγή»: «Τήν ἄδεια γιά τήν προκλητική αὐτή ἐκδήλωση — σέ μιά συνοικία ὅπου ζοῦν πολλές χιλιάδες Ἑβραῖοι, πού ἐπέζησαν τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως τῶν ναζί — τήν ἔδωσε τό ἀνώτατο δικαστήριο τοῦ Σικάγου μέ τό σκεπτικό ὅτι ... ἰσχύει γιά ὅλους τό νόμιμο δικαίωμα τοῦ συναθροίζεσθαι (!) ματαιώνοντας ἔτσι προηγούμενη ἀπαγορευτική ἀπόφαση ἀνωτέρου δικαστηρίου.

Ἡ ἀπόφαση αὐτή ὅπως εἶναι ἐπόμενο, ξεσήκωσε ἀλυσιδωτές ἀντιδράσεις ἀπό μέρους ὅλων ὅσων ὑπόφεραν ἀπό τήν χιτλερική κτηνωδία, ἀλλά καί ἀπό μέρους χιλιάδων ἄλλων πολιτῶν τοῦ Σικάγου, ἀποφασισμένων «νά φράξουν τόν δρόμο στά νεοφασιστικά ἐκτοπλάσματα».

→ Κατά τήν ἐκδήλωση ἔπεσαν βροχή ἀπό αὐγά ἐναντίον τῶν νεοναζιστῶν κι ἔγιναν πολλές ἐκδηλώσεις ἀποδοκιμασίας. («Ἀπογευματινή» 26/6/78).

→ Τό «Βῆμα» (18/6) γράφει ὅτι «Ὁ ἐξτρεμισμός ἀναδύεται σέ εἰδικά στρατιωτικά πανεπιστήμια τῆς Βόννης, πού θεωροῦνται ὅτι δέν εἶναι ὁ κατάλληλος χῶρος γιά μαθήματα Δημοκρατίας». Στό μεταξύ ἡ Δυτική Γερμανία προτίθεται νά παραγράψει τά ἐγκλήματα τῶν ναζί ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου 1980. Συνεπῶς, μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή κανείς δέν θά μπορεῖ, στή χώρα αὐτή, νά τιμωρηθεῖ πιά γιά ἐγκλήματα πολέμου.

→ Ἡ 7ωρη ταινία γιά τόν Χίτλερ (πού χρηματοδοτήθηκε ἀπό τό Μπί Μπί Σί, τό Γαλλικό Ἰνστιτοῦτο Ὀπτικοακουστικῆς καί ἀπό δύο γερμανικές ἑταιρίες) ὑπενθυμίζει τό σχόλιο πού εἶχε κάνει κάποτε ὁ Τόμας Μάν: «Τελικά εἶναι κολακευτικό νά χαρακτηρίζει κανείς τό ναζιστικό καθεστώς σάν διαβολικό: τοῦ προσδίδει, ἔστω καί ἔτσι, μιά ἀρνητική ἀξία». («Βραδυνή», 16/6).

→ Κύμα ἀπό διαμαρτυρίες ξεσηκώνει στή Δ. Γερμανία ἡ προκλητική δραστηριότητα τῶν νεοναζί τούς τελευταίους μῆνες. Χιλιάδες πολίτες λαμβάνουν μέρος στίς διαμαρτυρίες πού γίνονται μέ σύνθημα «Ποτέ πιά θάλαμος ἀερίων στό Νταχάου». («Αὐγή», 24/6)).

→ Ὁ «Ἑλληνικός Βορρᾶς» (29/6) γράφει ὅτι ἡ δραστηριότης τῶν συγχρόνων νεοναζιστικῶν ὀργανώσεων στή Δ. Γερμανία ἀνησυχεῖ σοβαρά, παρ' ὅλο ὅτι οἱ ἐπίσημες ὑπηρεσίες ὑποστηρίζουν ὅτι δέν ὑπάρχει κανένας κίνδυνος ἀναβιώσεως τοῦ φασισμοῦ (9/7).

→ Στό μεταξύ ἡ Εἰσαγγελία τῆς Κολωνίας διετύπωσε ἐναντίον τοῦ Κούρτ Λίτσκα, πρώην ἀρχηγοῦ τῆς Γκεστάπο στό Παρίσι, κατηγορία συμμετοχῆς σέ 33.000 δολοφονίες. Ὁ Λίτσκα, 68 ἐτῶν, εἶχε καταδικασθῆ ἐρήμην ἀπό γαλλικό δικαστήριο σέ ἰσόβια δεσμά καί ζῆ σήμερα στήν Κολωνία (Ἐφημερίδες, 23/7).

→ Ἐκδήλωσις ἔγινε στό Ἀμβοῦργο, ὅπου παλαιοί καί νέοι Ναζί ζήτησαν «Δικαιοσύνη γιά τόν Χίτλερ» («Βραδυνή», 24/7). Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἀναφέρεται ὅτι σύμφωνα μέ τά ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Βόννης ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῶν 83 νεοναζιστικῶν ὀργανώσεων, στή Δ. Γερμανία, ἔφτασε κατά τό 1977 σέ 18.000 ἄτομα («Καθημερινή», 26/7).

→ Στό «Βῆμα» (5/8) ἀναδημοσιεύεται ἄρθρο ἀπό τήν ἀγγλική ἐφημερίδα «Observer» ὅτι οἱ νεοναζιστές προσελκύουν πολλούς νέους. Κατά 300% αὐξήθηκε ὁ ἀριθμός τους σέ δυό χρόνια!

→ «Τό φάντασμα τοῦ Χίτλερ ξαναγυρίζει στή Γερμανία» γράφουν τά «Πολιτικά Θέματα» (12/8) μέ ἀφορμή τήν χονδροειδῆ προσπάθεια τοῦ Ἄγγλου ἱστορικοῦ Ἴρβινγκ νά παρουσιάσει τόν Χίτλερ σάν ... ἀθῶο!

→ Ἡ «Μακεδονία» (13/8) σημειώνει κι αὐτή ὅτι «ὁ Ναζισμός σήκωσε κεφάλι καί γίνεται ἐπικίνδυνος».

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

«Βῆμα»

Σέ ἄρθρο του μέ τίτλο «Οἰκουμενικός Πολιτισμός» ὁ κ. Εὐ. Παπανοῦτσος, μιλώντας γιά τόν «μεγάλο ἱστορικό λαό, τόν ἑβραϊκό» παρατηρεῖ ὅτι «Οἱ Ἑβραῖοι ξεχώριζαν ριζικά τή φυλή τους ἀπό ὅλες τίς ἄλλες, ἀπό τούς «γκόγιμ», τούς ἐθνικούς, μέ τήν πεποίθηση ὅτι μόνο στό Ἰσραήλ ἀποκαλύφθηκε ὁ ἀληθινός Θεός, καί μόνο τό Ἰσραήλ ἔκανε ὁ Θεός αὐτός περιούσιο, ἐκλεκτό καί προνομιοῦχο λαό του. (Γιά τοῦτο ἡ ἰουδαϊκή εἶναι ἡ μόνη θρησκεία πού δέν ἀσκεῖ προσηλυτισμό, γιά νά προσεταιρισθεῖ ἑτερόδοξους)» (4/66).

«Ἀκρόπολις»

Στό ἀνάγνωσμά της «Μ. Μπόρμπαν: Ἡ «Σφίγγα» τοῦ Γ΄ Ράιχ», γράφει γιά τό θέμα τῶν Ἑβραίων, ὅτι: «Ἤδη πρό ἑνός καί πλέον ἔτους, τήν 12η Μαίου 1942, εἶχαν ἐκτελεσθῆ μέ ἀέρια στό Ἄουσβιτς 1.500 Ἑβραῖοι — εἶναι ἡ πρώτη ἀκριβῶς χρονολογουμένη μαζική ἐξόντωσι Ἑβραίων. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1943 συγκέντρωσε ὁ Χίμμλερ στατιστικά στοιχεῖα «Περί τῆς τελικῆς λύσεως τοῦ προβλήματος τῶν Ἑβραίων στήν Εὐρώπη». Γιά νά γίνη δυνατόν νά ὑποβληθῆ ἡ στατιστική αὐτή στόν Χίτλερ, ἐζήτησε ὁ Μπόρμαν, νά ἀποφευχθοῦν στήν ἐργασία αὐτή λέξεις ὅπως «ἐξόντωσι» ἤ «εἰδική μεταχείρησι». Ὁ Χίμμλερ ὑπάκουσε ἀμέσως καί προέβη στίς ἀναγκαῖες διορθώσεις. Σύμφωνα μέ τήν στατιστική καί μέχρι τῆς ἡμερομηνίας πού ἔφερε, εἶχαν μεταφερθεῖ στήν Ἀνατολή 1.45 ἑκατομμύριο Ἑβραῖοι καί ἐξ αὐτῶν «ἐνεκλείσθησαν» σέ στρατόπεδα συγκεντρώσεως 1,27 ἑκατομμύριο, ἕνας ἀποδεκτός γιά τά «λεπτά αἰσθήματα» τοῦ Χίτλερ χαρακτηρισμός γιά τίς μαζικές δολοφονίες. Ὁ ἀριθμός αὐτός ὅμως ἦταν μόνο μιά ἐνδιάμεση καταμέτρησι. Οἱ μηχανές τοῦ θανάτου ἐργάζοντο ἐπί 24ώρου βάσεως. Μετά ἀπό τρεῖς μῆνες ὁ Μπόρμαν ἀπέστειλε «κατ' ἐντολήν τοῦ Χίτλερ» μιά μυστική διαταγή σέ ὅλα τά ἀνώτατα στελέχη τοῦ κόμματος, γιά τό τί θά πρέπει νά λέγεται στόν γερμανικό λαό, πού εἶχε ἀρχίσει νά ἀπορῆ μέ τήν συνεχῆ ἐξαφάνισι τῶν Ἑβραίων. Στήν διαταγή αὐτή ἀνεφέρετο: «Σέ περίπτωσι δημοσίων δηλώσεων ἀναφορικά μέ τό θέμα τῶν Ἑβραίων θά πρέπει νά ἀποφεύγεται κάθε ἀναφορά σέ μιά μελλοντική λύσι. Μπορεῖ ὅμως νά λεχθεῖ, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι θά χρησιμοποιηθοῦν μαζικά σέ ἀντίστοιχες ἐργασίες» (23/6).

«Νέα»

Παρουσίασις τοῦ Σ. Βάιζενταλ πού ἀφιέρωσε τή ζωή του στήν ἀνακάλυψι καί τιμωρία τῶν δημίων τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως. Ὁ ἴδιος τονίζει ὅτι «δέν εἶμαι τιμωρός. Εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος πού πνίγεται ἀπό ἀγωνία γιά νά δείξω τό ἀληθινό πρόσωπο τοῦ ναζισμοῦ» (30/6). (Ἀναδημοσίευσις «Ἡμερήσιος Κῆρυξ» Πατρῶν 12. 7. 1978).

«Θεσσαλονίκη»

Μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἀγώνων τοῦ Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου τοῦ 1978 ἀναδημοσιεύει ἀπό τήν γαλλική «Μόντ» ἄρθρο γιά τή χρησιμοποίησι διεθνῶν ἀθλητικῶν συγκεντρώσεων γιά πολιτικούς σκοπούς. Μεταξύ ἄλλων, λοιπόν, ἀναφέρει: «Στούς Ὀλυμπιακούς Ἀγῶνες τοῦ Βερολίνου ὁ Χίτλερ ἔκανε μιά ναζιστική τελετουργία πού προσφέρθηκε σέ μία διεθνῆ κοινή γνώμη πού μποροῦσε νά δεχθεῖ τό ἀπαράδεκτο. Ὁ γραμματέας τῆς Ἀμερικανικῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς Φρέντερικ Ράμπιεν δήλωσε πρίν ἀπό τούς ἀγώνες: «Οἱ Γερμανοί δέν ἔκαναν διάκριση σέ βάρος τῶν Ἑβραίων στούς προκριματικούς. Οἱ Ἑβραῖοι ἀποκλείστηκαν γιατί δέν ἦταν ἀρκετά καλοί, γιατί δέν ὑπάρχουν οὔτε δέκα Ἑβραῖοι στόν κόσμο πού νά εἶναι ὀλυμπιακοῦ ἐπιπέδου». Καί ὁ κόμης Μπεγιέ ντέ Λά Τούρ, πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς, δήλωσε μετά ἀπό συνάντηση πού εἶχε μέ τόν ἴδιο τόν Χίτλερ, ὅτι ὁ δικτάτορας πού ξεσκέπασε τό «ψεύδος» τῶν ἐπιχειρημάτων πού χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τούς ὀπαδούς τοῦ Μποϋκοτάζ. Ὅλα ἔγιναν σάν, οἱ ἀντισημιτικοί νόμοι τῆς Νυρεμβέργης, πού ψηφίστηκαν στά 1935, νά μή φανέρωναν τήν «τελική λύση» πού ἤθελαν οἱ ναζιστές...» (27/5).

«Ἐλεύθερος Κόσμος»

Σέ ἄρθρο μέ τίτλο «200.000 Ἑβραῖοι πού ζοῦν στή Ρωσία περιμένουν θεώρηση τῆς ἐξόδου του» γράφει ὅτι στήν Σοβιετική Ἕνωσι ὑπάρχουν τόσοι Ἑβραῖοι ὅσοι καί στό Ἰσραήλ, δηλαδή 3 ἑκατομμύρια ἀπό τά 19 πού εἶναι σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο: 700.000 στήν Γαλλία, 500.000 στήν Μεγάλη Βρεταννία καί Ἀργεντινή, 300.000 στήν Νότιο Ἀφρική, 30.000 στήν Ἰταλία καί στό Βέλγιο. Σήμερα μόνο 3 μέ 5000 Ἑβραῖοι ζοῦν στήν Πολωνία, ἐνῶ πρό τοῦ πολέμου ἡ χώρα αὐτή εἶχε 3 ἑκατομμύρια.

Γιά τήν ἔξοδο τῶν Ἑβραίων ὑποστηρίζει ὅτι πρό 10ετίας εἶχε γίνει μιά μυστική

συμφωνία μεταξύ Κίσσινγκερ καί Μπρέζνιεφ: οἱ ΗΠΑ νά δώσουν σιτάρι καί ἡ Σοβ. Ἕνωσι νά ἐπιτρέψει στούς Ἑβραίους νά φύγουν. Ἔτσι μπόρεσαν καί ἔφυγαν 130.000 Ἑβραῖοι, ἐνῶ τώρα προβάλλονται πάλι ἐμπόδια (8/7).

«Μακεδονία»

Ἔρευνα γιά τήν Μάρτιν Μποῦμπερ, τόν μεγάλο Ἑβραῖο στοχαστή πού ἐπεδίωξε τήν ἀναγέννηση τοῦ Ἑβραϊσμοῦ ἐκ τῶν ἔσω (3/8).

«Ἐλευθεροτυπία»

Σέ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀνδρ. Φραγκιᾶ γιά τόν «Τουρκικό σωβινισμό καί τήν Ἱστορία» γράφει ὅτι μετά τήν κατάρρευσι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οἱ Τοῦρκοι στήν ἀπόγνωσί τους ἀπ' αὐτή τήν συρρίκνωση καί ἐπηρεασμένοι ἀπό τό τραχύ κλῖμα τῆς μεγάλης στέππας τῆς ἐνδοχώρας τους, δέν διστάζουν νά ξεκινήσουν μιά σειρά ἀπό ἀληθινές γενοκτονίες. Ἑκατοντάδες χιλιάδες Ἀρμένιοι θά βροῦνε τραγικό θάνατο. Οἱ Ἕλληνες, οἱ Κοῦδροι, οἱ Ἄραβες κλπ. θά εἶναι τά μεγάλα θύματα σφαγῶν πού θά ἀκολουθήσουν. (8/8).

«Ρομάντζο»

Στό δημοσίευμα τοῦ κ. Γ. Β. Ἰωαννίδη γιά τά σκοτεινά χρόνια τῆς κατοχῆς δημοσιεύει στοιχεῖα μέ τίτλο «Οἱ ἀποστολές γενοκτονίας τῶν Ἑβραίων» γιά τό πῶς εἶχαν σχεδιάσει οἱ χιτλερικοί νά ἐξοντώσουν τούς Ἑβραίους πού ζοῦσαν στήν Ἑλλάδα (22/8).

«Καθημερινή»

Ὁ κ. Γ. Ἰωάννου σέ ἄρθρο του γιά «Τά κατεδαφιστέα τῆς Θεσσαλονίκης» ἀπό τούς πρόσφατους σεισμούς γράφει, μεταξύ ἄλλων: «Δίπλα στό «Ἀκρόπολις» καί μέχρι τήν ὁδό Πλάτωνος ἤτανε στή σειρά σπίτια μικρά καί παμπάλαια, ὅπου μέχρι καί τήν Κατοχή κατοικούσανε οἰκογένειες Ἑβραίων. Αὐτά, μέ τό ξενοδοχεῖο μαζί, σχημάτιζαν τήν βορεινή πλευρά τῆς πλατείας, πού σήμερα ὀνομάζεται «Μακεδονομάχων». Τά Σάββατα γριές Ἑβραίισσες, μέ τίς πατροπαράδοτες ἀτλαζένιες φορεσιές τῆς Καστίλλιας, στεκόντουσαν στίς ἐξώπορτες μέ σταυρωμένα τά χέρια, γιά νά περάσει ἥσυχα καί ἀναμάρτητα ἡ ἅγια ἀργία. Τά σπίτια αὐτά ἄν δέν εἶχαν προλάβει νά κατεδαφίσουν οἱ ἐργολάβοι, θά τά κατεδάφιζαν τώρα ὁπωσδήποτε οἱ στρατιωτικές μπουλντόζες, σέ συνεργασία, βέβαια, μέ τούς πολιτικούς μηχανικούς καί τούς ἄλλους σπουδαίους, πού δέν ξέρω τί νά πῶ, ἀλλά πολύ εὔκολα, προκειμένου γιά παλαιά σπίτια, σημειώνουν τήν ἔνδειξη «κατεδαφιστέον». Θαρρεῖς καί τό θεωροῦν ὅλοι τους εὐκαιρία νά ἐξωραΐσουν τήν πόλη κατά τά γοῦστα τους καί τά πρότυπά τους, ἀπαλλάσσοντάς την ἀπό τίς ἐνοχλητικές αὐτές παλιατσαρίες, πού πλαισιώνουν, καί πολύ ταιριαχτά μάλιστα, τά βυζαντινά μνημεῖα καί τούς χώρους τῆς παλιᾶς ζωῆς» (20/8).

ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Τό πρόβλημα τῆς de Iure ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἰσραήλ

Σέ κυριακάτικο ἄρθρο του ὁ ἐκδότης τῆς «Ἀκροπόλεως» κ. Χρ. Φιλιππίδης ἐξετάζει μέ ἱστορικά καί νομικά ἐπιχειρήματα τό θέμα τῆς de iure ἀναγνωρίσεως τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ ἀπό τήν Ἑλλάδα.

Τό ἄρθρο καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Τό γεγονός εἶναι, πώς ἡ ἑλληνική πολιτική, σέ ἕνα τόσο ζωτικό θέμα, μένει ἀμετάβλητη, ἐδῶ καί 30 χρόνια. Χρειάζεται κάποια προσαρμογή; Σύμφωνα μέ τήν γνώμη πολλῶν ἐπιστημόνων, ὑπῆρχε κράτος, ἐν γενέσει, τοῦ Ἰσραήλ, ἀκόμη καί κατά τήν ὁμαδική ἔξοδο τῶν Ἑβραίων, ἀπό τήν Αἴγυπτο, πού περιγράφει, τόσο ζωηρά, ἡ Παλαιά Διαθήκη. Πῶς δέν θά ἀναγνωρίσουμε — λένε — ρητά τήν ὑπαρξή του, τώρα πού τό χέρι τοῦ Δαυίδ ρυθμίζει, οὐσιαστικά, τά στρατηγικά καί πολιτικά πράγματα ἑνός μεγάλου μέρους τῆς Μέσης Ἀνατολῆς;

Κατά τά ἄλλα, ἡ de iure ἀναγνώριση, καθυστερεῖ — λέγεται — διότι πρόκειται νά συνδυασθεῖ, μέ κάποια ἀντιπαροχή ἐκ μέρους τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ὁποία εἶναι ὑπό διαπραγμάτευση. Αὐτό, ὅμως, εἶναι νόμιμο στήν διεθνῆ πρακτική». (9/7)

«Πολιτικά θέματα»

Ἐνδιαφέρουσα συνέντευξι τοῦ κ. Μ. Καλφόγλου μέ τόν πρέσβυ κ. Ν. Γιαΐς γιά τά 30 χρόνια ἀπό τή σύσταση τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ, πού εἶναι, «Τό ἀρχαιότερο κράτος μέ τό μικρότερο παρελθόν» (3/6).

«Ἐλεύθερος Κόσμος»

Ρεπορτάζ μέ θέμα τόν «Τσαχάλ» (πού στήν ἑβραϊκή γλῶσσα σημαίνει «ὁ ἀμυν-

τικός στρατός τῆς Γῆς τοῦ Ἰσραήλ»). Ἡ πραγματική δύναμις τοῦ «Τσαχάλ» στηρίζεται στήν ἀγάπη γιά τήν πατρίδα. Κάθε Ἰσραηλινός ἀφιερώνει μία μέρα τῆς ἑβδομάδος στό στρατό γιά νά προστατεύει «Αὐτή τή γῆ, πού εἶναι κληρονομιά μας. Μᾶς ἀνήκει. Μέ τήν σκέψι γι' αὐτήν μεγαλώσαμε καί τήν ἔχομε», ὅπως ἔλεγε ὁ Μπέν Γκουριόν (20/7).

«Καθημερινή»

Σέ ἄρθρο τοῦ Καθηγητοῦ κ. Εὐστ. Λ. Μπουροδήμου γιά τήν «Αἰσθητική παραμόρφωση καί ἀλλοτρίωση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου» ἀναφέρεται χαρακτηριστικά: «Γιατί δέν παραδειγματιζόμαστε ἀπό τό Ἰσραήλ πού κατάφερε μέσα στίς συγκρούσεις τῶν πολέμων — πού δέν κρίνουμε τήν ὥρα αὐτή — νά σταθεῖ ὡς σύμβολο ἐθνικῆς καί φυλετικῆς ἑνότητας, ὡς ἔθνος, ὡς παιδεία, ὡς ἄμυνα, ὡς ἐπιστημονική ἔρευνα, ὡς ἐξωτερική πολιτική καί πιστή στό αὔριο, συμπαγές, ἀκλόνητο ἑνωμένο;» (21/7).

«Ναυτεμπορική»

Ὁμαδική ἐπίσκεψη Ἑλλήνων ἐπιχειρηματιῶν στήν 4η Ἔκθεση Τροφίμων καί Ποτῶν, πού πραγματοποιεῖται στό Τέλ Ἀβίβ ἀπό 14 μέχρι 20 Ἰανουαρίου '79, θά ὀργανώσει τό ἐμπορικό τμῆμα τῆς Διπλωματικῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἰσραήλ στήν Ἀθήνα (30/7).

Ἀθηναϊκός Τύπος

Δέκα γεωπόνοι τοῦ Ὀργανισμοῦ Βάμβακος θά ἐπισκεφθοῦν γεωργικά κέντρα βάμβακος τοῦ Ἰσραήλ καί θά μελετήσουν θέματα τῆς ἁρμοδιότητός τους (17/8).

«Οἰκ. Ταχυδρόμος»

Περιζήτητες κι ἔχουν ἤδη ἀποδώσει 4 δις δολλάρια οἱ ὁμολογίες πού ἐκθέτει τό Ἰσραήλ στίς ΗΠΑ (10/8).

«Καθημερινή»

Σέ ἄρθρο τοῦ Μητροπολίτου Γερμανίας κ. Εἰρηναίου μέ θέμα «Ὁ ἀπόδημος καί ὁ ἐντόπιος ἑλληνισμός νά συνεργασθοῦν» γράφει: «Στίς ἡμέρες μας τό Ἰσραήλ, ἕνα μικρότερο καί φτωχότερο ἀπό μᾶς κράτος ἔχει δώσει ἕνα λαμπρό μοντέλο μιᾶς τέτοιας ἀπόλυτα πετυχημένης συνεργασίας» (31/8).

Ὁ μικρός τοῦ γκέττο τῆς Βαρσοβίας

Μέ ἀφορμή δημοσιεύματα σέ μερικά ἔντυπα ὅτι, τό μικρό Ἑβραιόπουλο μέ τά χέρια ψηλά τῆς κλασσικῆς (ἀλλά καί τραγικῆς) φωτογραφίας τοῦ 1943, ἀπό τό γκέττο τῆς Βαρσοβίας, ζῆ, τό Κ.Ι.Σ. ἀπέστειλε τήν ἑξῆς ἀπάντησι στά ἔντυπα αὐτά:

«Σύμφωνα μέ πληροφορίες τῆς κ. Plashchika Jadwiga, ἀπό τή Βαρσοβία, ὅπως ἀναφέρεται σέ ἐπιστολή της πρός τά ἀρχεῖα Ὀργανισμοῦ τοῦ Ἰσραήλ, ὁ μικρός τῆς φωτογραφίας — πού ὀνομάζετο Arthur Shimyontek Domb, υἱός τοῦ Leon καί τῆς Sarah Domb, καί εἶχε γεννηθεῖ τό 1935, στό Lowicz — ἐξετελέσθη ἀπό τούς Γερμανούς. Τό ἴδιο ἐπιβεβαιώνει καί ἡ θεία τοῦ μικροῦ Arthur, πού τώρα κατοικεῖ στό Petah Tikva.

Ἄλλωστε, εἶναι γνωστό ὅτι οἱ Ναζί, γιά λόγους καθαρῆς γενοκτονίας τῶν Ἑβραίων, ἐξετέλουν δυστυχῶς, κατά προτίμησι τά μικρά παιδιά».

Η ΗΘΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΣΜΟΥ

Ὁ οἰκονομολόγος, πρ. ὑπουργός καί γνωστός διανοούμενος τῆς Βορείου Ἑλλάδος κ. Π. Γυιόκας, ἐδημοσίευσε στό περιοδικό «Ἐθνική Ἀνασυγκρότηση» (Μάϊος 1978) τό παρακάτω ἄρθρο ἱστορικοῦ, θρησκευτικοῦ καί φιλοσοφικοῦ περιεχομένου γιά τόν Ἑβραϊσμό:

Ὁ ἑβραϊκός λαός ἀπό 4.000 περίπου ἐτῶν ἐμφανίζεται εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος καί κρατεῖ ἐξέχουσαν θέσιν εἰς αὐτήν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, χωρίς ἐν τούτοις νά ἔχη ποτέ δημιουργήσει τήν ὑλικήν ἰσχύν μιᾶς μεγάλης αὐτοκρατορίας. Κατά τήν μακράν διαδρομήν τῶν αἰώνων οὐδέποτε ηὐτύχησεν ὁ ἑβραϊκός λαός νά δημιουργήση κάτι παρόμοιον πρός τήν Ρωμαϊκήν Αὐτοκρατορίαν ἤ πρός τό ἀχανές κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἤ πρός οἱοδήποτε τῶν μεγάλων κρατῶν τοῦ παρελθόντος ἤ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Τουναντίον ἐμφανίζεται εἰς τήν Ἱστορίαν ἔχων ἐπί κεφαλῆς του ἕνα μεγάλον καί μεγαλοφυᾶ καί θεόπνευστον ἀρχηγόν, τόν Μωϋσῆν, ὅστις τόν λυτρώνει ἀπό τήν αἰχμαλωσίαν τῆς Αἰγύπτου καί χαρίζει εἰς αὐτόν τόν θεῖον Νόμον καί κατόπιν τόν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ὅστις ὡς διάδοχος τόν ὁδηγεῖ διά μυρίων ἀγώνων καί θυσιῶν πρός ἐπανάκτησιν τοῦ πατρίου ἐδάφους, εἰς τήν γῆν Χαναάν, τήν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Ἐκεῖ ὁ ἑβραϊκός λαός ἔζησε περί τά χίλια ἔτη ἀγωνιζόμενος σκληρῶς κατά τῶν γειτόνων του πρός συγκρότησίν του εἰς τό πάτριον ἔδαφος, ἀνέδειξε λαμπρούς καί σοφούς βασιλεῖς ὅπως ὁ Σαμουήλ, ὁ Δαυΐδ, ὁ Σολομών καί ἄλλοι καί ἐδημιούργησεν ἀξιοθαύμαστα προϊόντα τῆς πνευματικῆς του ἰδιοφυΐας εἰς τό θρησκευτικόν κυρίως πεδίον, διότι ὑπῆρξε λαός θεοκρατικός. Εἶτα περιέπεσεν εἰς τήν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλῶνος (586 π.Χ.), ἔκτοτε δέ οὐδέποτε ἐγνώρισεν ἐλεύθερον βίον, μολονότι ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τήν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας μέχρι τοῦ 70 μ.Χ., ὁπότε ἐπί τοῦ Ρωμαίου Αὐτοκράτορος Τίτου κατεστράφη ἡ Ἱερά Πρωτεύουσά του Ἱερουσαλήμ καί ἐξῆλθεν εἰς τήν διασποράν. Εἰς τήν κατάστασιν ταύτην τῆς διασποράς, τήν ὁποίαν εἶχεν γνωρίσει ὁ ἑβραϊκός λαός καί πρό τῆς καταστροφῆς τοῦ Τίτου, ζῆ μέχρι σήμερον μολονότι μόλις πρό τριακονταετίας κατώρθωσε νά ἐπανιδρύση τήν ἐθνικήν ἑστίαν εἰς τήν γῆν τῶν προγόνων του, τήν Παλαιστίνην.

Δώδεκα καί πλέον ἑκατομμύρια Ἑβραίων διαβιοῦν εἰς ὅλας τάς χώρας τῆς οἰκουμένης - μετά τήν χιτλερικήν δολοφονίαν 6.000.000 εἰς τά κρεματόρια τῆς Πολωνίας - καί ἡ παρουσία των εἰς τάς χώρας αὐτάς καθίσταται αἰσθητή διά τῆς ὑπερόχου συμμετοχῆς των εἰς τήν πρόοδον καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς ἐκπολιτιστικῆς δράσεως τῶν χωρῶν τούτων.

Οὐδείς λαός ἐδοκιμάσθη, ἀπό Ἱστορικάς ἀντιξοότητας, ὅσον ὁ ἑβραϊκός καί ἐν τούτοις, ὄχι μόνον δέν ἐξηφανίσθη, ὡς συνέβη μέ ἄλλους λαούς, οἵτινες ἔχασαν τήν κοιτίδα των, ἀλλά τουναντίον μέχρι σήμερον δεικνύει ζωτικότητα καί ἑνότητα θρησκευτικήν καί φυλετικήν ἀξιοθαύμαστον.

Εἰς τί ὀφείλεται ἡ τοιαύτη πρωτοφανής ζωτικότης καί ἀντοχή τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ, ἀφοῦ δέν ηὐτύχησε νά ἔχη αὐτοτελῆ καί αὐθύπαρκτον κρατικήν ὑπόστασιν ἐπί δύο περίπου χιλιετηρίδας; Ἀναμφισβητήτως τοῦτο ὀφείλεται εἰς τήν ἀνεξάντλητον ἠθικήν δύναμιν, τήν ὁποίαν διαθέτει.

Ἡ δύναμις τῶν Ἰσραηλιτῶν

Ἡ ἠθική δύναμις τοῦ ἑβραϊσμοῦ δέν ἔγκειται εἰς τήν μεγάλην ἀξίαν τῆς ἐθνικοθρησκευτικῆς κληρονομίας του, ἤτοι εἰς τό ὅτι οἱ πρόγονοί του ἐδίδαξαν τόν ἕνα καί μόνον ἀληθινόν Θεόν, τήν μονοθεΐαν, τήν ὁποίαν παρέλαβον δύο θρησκεῖαι, ὁ Χριστιανισμός καί ὁ Ἰσλαμισμός, ὑπό τήν σκέπην τῶν ὁποίων σήμερον ζῆ 1,5 δισεκατομμύριον περίπου κατοίκων τῆς Γῆς, ἀλλά εἰς τό ὕψος τῶν ἀρετῶν, τάς ὁποίας ὁ λαός οὗτος ὡς ἐμφύτους ἀπέκτησε διά τῆς καλλιεργείας τῆς ἠθικῆς του κληρονομίας.

Πάντοτε διωκόμενος, πάντοτε περιπλανώμενος ἐκτός τῆς πατρώας γῆς, πάντοτε διατελῶν ὑποτελής ὑπό τάς πλέον ποικίλας πεπολιτισμένας ἤ βαρβάρους νομοθεσίας, οὐδέποτε ἀπέβαλε τήν πίστιν του, πρός τόν Ἱερόν Νόμον (Thora), τόν ὁποῖον ὁ Θεός παρέδωκεν εἰς τόν Μωϋσῆν εἰς λιθίνας πλάκας. Οὐδέποτε ἀφῆκε νά κλονισθῆ ἡ πίστις του ὅτι μίαν ἡμέραν θά ἐπανήρχετο εἰς τήν κοιτίδα του, εἰς τήν ἐθνικήν καί θρησκευτικήν του ἑστίαν. «Ἐάν σέ λησμονήσω, Ἱερουσαλήμ, ἄς κοπῆ ἡ δεξιά μου», «ἄς κολληθῆ ἡ γλώσσα μου εἰς τόν οὐρανίσκον μου, ἐάν δέν σέ ἐνθυμοῦμαι», «ἐάν δέν προτάξω τήν Ἱερουσαλήμ εἰς τήν ἀρχήν τῆς εὐφροσύνης μου».

Μετά δέκα ἐννέα περίπου αἰῶνας ἀπό τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπό τοῦ Τίτου, ἤτοι ἐν ἔτει 1948 ἐδημιουργήθη ἡ δημοκρατία τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ, τό ὁποῖον, ὡς πρῶτον πυρῆνα συγκεντρώσεως τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ, περιέλαβεν ἕν καί ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον Ἰσραηλιτῶν.

Στοιχεῖα ἀδιάσειστα τῆς μεγάλης ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ Ἑβραϊσμοῦ εἶναι 1) ὅτι, ἐνῶ διαβιοῖ ἐπί 2.000 περίπου ἔτη ὁ θαυμάσιος οὗτος λαός ἐν διασπορᾷ, ἐν τούτοις δέν ἀφωμοιώθη ἀπό τούς μεγάλους καί πεπολιτισμένους λαούς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἔζησε καί ζῆ κατά μικράς σχετικῶς ὁμάδας, ἄλλοτε διωκόμενος καί καταπιεζόμενος καί ἄλλοτε μετέχων εἰς τήν ἐκπολιτιστικήν κίνησιν καί δράσιν τῶν λαῶν τούτων. 2)

Ὅτι διετήρησε τήν φυλετικήν καί θρησκευτικήν του ἑνότητα καί τήν πίστιν του εἰς τήν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας του καί 3) ὅτι συνέβαλε καί συμβάλλει εἰς τήν προοδευτικήν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος κατά τρόπον τιμητικώτατα δυσανάλογον πρός τήν ἀριθμητικήν δύναμιν.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐγνωρίσαμεν ἡμέρας μεγαλείου καί δόξης ἀφθάστου, ἀλλ' ἐγνωρίσαμεν καί αἰῶνας δουλείας καί ἐγνωρίσαμεν ἀγῶνας συντηρήσεως καί ἀγῶνας ἀπελευθερώσεως, τούς ὁποίους θαυμάζει ἡ ἀνθρωπότης, εἴμεθα εἰς θέσιν κάλλιον παντός ἄλλου νά ἐκτιμήσωμεν, ὁποία ἠθική δύναμις ἀπαιτεῖται διά τήν ἐπιβίωσιν ἑνός λαοῦ ὑπό ζυγόν καί διά τήν κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ πνευματική ὑπεροχή τῆς φυλῆς

Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ λαοῦ τούτου ἀπό τήν ἐθνικήν του ἑστίαν τόν ὑπεχρέωσε νά ζήσῃ ἐπί πολλούς αἰῶνας εἰς τό θρησκευτικόν καί θεοκρατικόν του πλαίσιον. Στερούμενος ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου ἠναγκάσθη ν' ἀγωνίζεται παρεξηγούμενος καί καταδιωκόμενος, νά διατηρήσῃ τήν ὑπόστασίν του κινούμενος πάντοτε εἰς τό ἠθικόν καί θρησκευτικόν του πεδίον. Ἐπεδόθη εἰς τάς τέχνας καί εἰς τάς ἐπιστήμας καί διέπρεψεν εἰς ὅλας τάς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἀνέδειξε μεγάλους σοφούς, μεγάλους καλλιτέχνας, μεγάλους δημιουργούς. Διά ν' ἀναφέρω ὀλίγους μόνον ἐκ τῶν πλέον γνωστῶν σοφῶν τοῦ παρελθόντος καί τοῦ παρόντος αἰῶνος θά ὀνομάσω τούς φιλοσόφους Marx, Bergson, Einstein, Freud, τούς πολιτικούς, Disraeli, Blum, τούς μουσουργούς Rossini, Meyerbeer, Mendelsohn, Halevy, τόν ποιητήν Heine, τούς λογοτέχνας Bernstein, Zweich, Ludwig, τούς κοινωνιολόγους Lombroso, Ferri, Leopold Von Wiese, τόν στρατηγόν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος Massena καί ἄλλους, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Μήπως δέν εἶναι ἀνέκαθεν γνωστή ἡ ἔμφυτος ἰδιοφυΐα τοῦ Ἰσραηλίτου εἰς τόν οἰκονομικόν τομέα τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως; Ἀπό τό Μεσαίωνα καί μέχρι σήμερον τό Ἰσραηλιτικόν στοιχεῖον πρωτοστατεῖ εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καί τῶν πιστωτικῶν ἱδρυμάτων ὅλων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

Γεννᾶται ἤδη τό ἐρώτημα: Εἰς τί ὀφείλεται τό θαῦμα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ; Ἀπό ποίαν ἀστείρευτον πηγήν ἀντλεῖ τήν τεραστίαν ταύτην ἠθικήν δύναμιν ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ; Χωρίς νά θέλωμεν νά παραγνωρίσωμεν τήν σοβαράν ἐπίδρασιν τοῦ πεπολιτισμένου περιβάλλοντος τῶν χριστιανικῶν χωρῶν, εἰς τάς ὁποίας ἀνεδείχθησαν αἱ ἀξέχαστοι πνευματικαί φυσιογνωμίαι, τάς ὁποίας ἀνωτέρω ἀνέφερον, φρονῶ ὅτι ἡ ζωτικότης καί ἡ ἠθική δύναμις τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ὡς τοιούτου, διατηρήσαντος τήν θρησκευτικήν καί φυλετικήν του ἑνότητα καί συνοχήν, ὀφείλεται εἰς τήν ἀκλόνητον πίστιν του εἰς τόν Νόμον, εἰς τήν ὑπερήφανον προσήλωσίν του εἰς τάς θρησκευτικάς του πεποιθήσεις καί εἰς τόν σεβασμόν τῶν παραδόσεών του.

Ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, ἡ Thora, ὡς ἡρμηνεύθη ὑπό τῶν Ταλμουδιστῶν καί ἡ ἱερά βίβλος ἀποτελοῦν διά πάντα Ἰσραηλίτην τόν βασικόν γνώμονα τῆς συμπεριφορᾶς του καί τῆς παιδείας του, ἀνεξαρτήτως τῆς λοιπῆς ἐπιστημονικῆς ἤ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεώς του. Ἕκαστος Ἰσραηλίτης γνωρίζει τόν Ἱερόν Νόμον, γνωρίζει τάς ἐπιταγάς τοῦ Ἰεχωβᾶ, τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ, ὡς βασικόν στοιχεῖον τῆς διαπλάσεως τοῦ ἠθικοῦ του ποιοῦ καί τοῦ χαρακτῆρος του. Αἱ δέκα ἐντολαί τοῦ Μωϋσέως καί αἱ διδασκαλίαι τῶν προφητῶν του ἀποτελοῦν τό ἐγκόλπιον τοῦ πολίτου, τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος τοῦ Ἰσραήλ. Ἐπί τοῦ θεμελίου αὐτοῦ λίθου γίνεται ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς λοιπῆς ἐπιστημονικῆς ἤ τεχνικῆς μορφώσεως, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐποικοδόμησις αὕτη νά μή δύναται εὐκόλως ν' ἀνατρέψῃ τήν ἑδραίαν πίστιν του ἐπί τήν ὀρθότητα τῶν παραγγελμάτων τῆς βίβλου καί ἐπί τήν ἀνάγκην τῆς προσηλώσεώς του εἰς τά πάτρια ἤθη καί εἰς τάς παραδόσεις τῆς θρησκείας του.

Θά ἠδύνατο νά παρατηρήσῃ τις ἐν προκειμένῳ ὅτι ἡ Παλαιά Διαθήκη ἀποτελεῖ καί διά τόν Χριστιανισμόν πηγήν πίστεως καί θρησκευτικῆς παιδείας. Ἀλλ' εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ Χριστιανισμός ὡς ἑρμηνευτικόν μόνον συμπλήρωμα τῆς διά τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλίας χρησιμοποιεῖ τήν βίβλον, ἐνῶ διά τόν Ἰσραηλίτην, αὕτη ἀποτελεῖ τό Α καί τό Ω τῆς θρησκευτικῆς του πίστεως καί λατρείας καί ἔτι πλέον ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς ἐθνικῆς του ὑπερηφανείας καί ἐλπίδος πρός ἐθνικήν λύτρωσιν. Πόσον ἐμψυχωτικοί διά τόν ἐν διασπορᾷ Ἰσραηλίτην εἶναι οἱ στίχοι τοῦ προφήτου Ἰσαΐου (α΄ 1): «Πνεῦμα κυρίου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπ' ἐμέ, διότι ὁ Κύριος μέ ἔχρισε διά νά εὐαγγελίζωμαι εἰς τούς πτωχούς... Διά νά θέσω εἰς τούς πενθοῦντας ἐν Σιών ὡραιότητα ἀντί τῆς στάκτης, ἔλαιον εὐφροσύνης ἀντί πένθους, στολήν αἰνέσεως ἀντί τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδείας... Καί θέλουσιν ἀνοικοδομήσει τάς παλαιάς ἐρημώσεις, θέλουσιν ἀνεγείρει τά ἀρχαῖα ἐρείπια καί θέλουσιν ἀνακαινίσει τάς ἐρήμους πόλεις, τάς ἠρημωμένας ἀπό γενεάς γενεῶν». Μόνον εἰς τήν ψυχήν τοῦ Ἰσραηλίτου δύναται νά ἔχουν ἀπήχησιν οἱ λόγοι οὗτοι, διότι αὐτός πενθεῖ ἐν Σιών καί προσδοκᾷ νά ἀνοικοδομήσῃ τάς παλαιάς ἐρημώσεις καί νά ἀνακαινίσῃ τάς ἐρήμους πόλεις τῆς Παλαιστίνης, ἃς ὑπαι-

νίσσεται ὁ θεόπνευστος προφήτης «Ἐξεγέρθητι, ἐξεγέρθητι, ἐνδύθητι τήν δύναμίν Σου, Σιών· ἐνδύθητι τά ἱμάτια τῆς μεγαλοπρεπείας σου, Ἱερουσαλήμ, πόλις ἁγία. Ἐκτινάχθητι τό χῶμα, σηκώθητι, κάθησον Ἱερουσαλήμ, λύσον τά δεσμά ἀπό τοῦ τραχήλου σου, αἰχμάλωτος θυγάτηρ τῆς Σιών». «Διά τήν Σιών δέν θέλω σιωπήσει καί διά τήν Ἱερουσαλήμ δέν θέλω ἡσυχάσει, ἕως οὗ ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς ἐξέλθη ὡς λάμψις καί ἡ σωτηρία αὐτῆς ὡς λαμπάς καιομένη».

Πόσον προφητικοί εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Ἱερεμίου. «Ἰδού ἐγώ θέλω φέρει αὐτούς ἐκ τῆς γῆς τοῦ βορρᾶ καί θέλω συνάξει αὐτούς ἀπό τῶν ἐσχάτων τῆς γῆς» (Κεφ. λα΄ 8). Ἡ πηγή τῶν ἐμπνεύσεων τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ εἶναι ἡ βίβλος, ἀλλά καί ἡ πηγή τῆς παραμυθίας του εἰς τάς συμφοράς, τῶν ὁποίων βρίθει ἡ προχριστιανική καί μεταχριστιανική Ἱστορία τοῦ ἑβραϊσμοῦ, ἀλλά καί ἔτι πλέον ἡ πηγή τῶν ἐλπίδων του περί λυτρώσεως καί κατακτήσεως δηλονότι τῆς ἐθνικῆς του ἐλευθερίας καί τῆς ἐπικρατήσεώς του διά τῆς δράσεως ἐλευθέρου κράτους θεοκρατικοῦ, στηριζομένου εἰς τάς ἠθικάς διδασκαλίας τοῦ Νόμου.

Ὁ Μεσσιανισμός

Ἐκ τῆς βίβλου ἐξεπήγασεν ἡ θεωρία τοῦ Μεσσιανισμοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διά τόν ἑβραϊκόν λαόν τόν ἀλύγιστον στύλον τῆς ἀκμῆς τῆς ἠθικῆς δυνάμεώς του. Ὁ Ἰσραηλίτης ἀπό γενετῆς μέχρι θανάτου πιστεύει ὅτι μίαν ἡμέραν θά γεννηθῇ ὁ λυτρωτής τοῦ ἔθνους του, ὅστις θά θέση τούς ἐχθρούς του ἐν ἀδυναμίᾳ νά τόν βλάπτουν καί νά τόν κρατοῦν αἰχμάλωτον ὑπό τήν δουλείαν ἀλλοθρήσκων κρατῶν. Θά ἔλθη ὁ ἥρως ἐκεῖνος τῆς βίβλου, ὁ Γκολέμ, ὅστις θά συντρίψη τούς ἐχθρούς τοῦ Ἰσραήλ καί θά ἱδρύση τό περίλαμπρον κράτος τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τήν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας.

Εἶναι ἡ περίφημος ἰδέα τοῦ Μεσσιανισμοῦ. Πᾶσα ἔγκυος γυνή τῆς φυλῆς τοῦ Ἰσραήλ πιστεύει ὅτι εἶναι πιθανόν νά γεννήση αὐτή τόν Μεσσίαν, ἡ ἰδέα δέ αὐτή, ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις, πόσον συντελεῖ εἰς τήν μεθ' ὑπερηφανείας, ὑπομονῆς καί προσοχῆς τῶν γυναικῶν διάνυσιν τῆς περιόδου τῆς κυήσεως καί εἰς τήν μετ' ἐξαιρέτου ἐπιμελείας καί φροντίδων ἀνατροφήν τῶν τέκνων. Πᾶς Ἰσραηλίτης ἔχει τήν φιλοδοξίαν νά καταστῇ ὁ Μεσσίας, δηλαδή ὁ λυτρωτής τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ.

Μολονότι ὁ Μεσσιανισμός δέν εἶναι μόνον ἰδέα τοῦ ἑβραϊσμοῦ, διότι καί ἄλλαι θρησκεῖαι (βουδισμός κ.λ.π.) παραδέχονται τήν ἀναμονήν ἐλεύσεως εἰς τόν κόσμον τοῦ σωτῆρος καί λυτρωτοῦ, ἐν τούτοις ὁ ἑβραϊκός λαός ἐκαλλιέργησε περισσότερον παντός ἄλλου τήν ἰδέαν ταύτην. Ἐνῶ μάλιστα διά πάντα βουδιστήν ἡ ἀναμενομένη λύτρωσις εἶναι ἠθικοθρησκευτική, διά τόν Ἑβραῖον ἡ λύτρωσις εἶναι ἐθνική, πολιτική καί κοινωνική. Δέν ἀναμένει ὁ Ἰσραηλιτικός λαός ἀπό τόν Μεσσίαν τήν λύτρωσιν ἀπό τῆς ἁμαρτίας, ἀλλά τήν λύτρωσιν ἀπό τά δεσμά τῆς δουλείας πρός ἀλλοθρήσκους λαούς καί τήν ἐγκαθίδρυσίν του ὡς κυριάρχου εἰς τήν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας.

Αὐτός ὑπῆρξεν ἴσως ἐν πολλοῖς καί ὁ λόγος, δι' ὅν ὁ ἑβραϊκός λαός δέν ἠκολούθησε τήν διδασκαλίαν τοῦ ἐκ τῶν σπλάχνων του γεννηθέντος καί τοῦ πρός τόν ἑβραϊκόν λαόν τό πρῶτον ἀπευθυνθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστός ἔλεγε τά τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, ἐκήρυξε τήν λύτρωσιν ὄχι μόνον τήν ἑβραϊκήν ἀλλά τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει ἀπό τήν ἁμαρτίαν, ἐνῶ οἱ Ἑβραῖοι ἀνέμενον τήν λύτρωσίν των ἀκριβῶς ἀπό τόν Καίσαρα, δηλαδή ἀπό τόν ρωμαϊκόν ζυγόν. Διότι ἄς μοί ἐπιτραπῇ ἡ γνώμη ὅτι ὁ Ἰεχωβᾶ εἶναι ὁ ἕνας καί μόνος Θεός ἀλλά θεός τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις τιμωρεῖ τάς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ζωῇ καί τόν ἀκολουθεῖ καί τόν προστατεύει καί τόν θεωρεῖ περιούσιον καί τόν προορίζει νά κυριαρχήση ἐπί τῆς γῆς. Οὐρανία μεταθανάτιος ζωή δέν ὑπάρχει καί οἱ τάφοι τῶν Ἰσραηλιτῶν ποτέ δέν ἀνοίγουν.

Συνεπῶς οἱ Ἑβραῖοι σοφοί τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, παρά τάς ἐπαγγελίας του, δέν ἀνεγνώριζον εἰς τό πρόσωπόν του τόν σωτῆρα τοῦ ἔθνους των, αὐτόν δέ ἀνέμενον καί ἀναμένουν μέχρι σήμερον καί οὐχί τόν σωτῆρα καί τόν λυτρωτήν ἀπό τῆς ἁμαρτίας διότι διά τήν λύτρωσιν ἀπ' αὐτῆς ἦτο ἀρκετός ὁ Ἱερός Νόμος, ἡ Τόρα. Διά τόν λόγον αὐτόν δέν εἶναι ἀπορίας ἄξιον πώς δέν ἐπίστευον εἰς τό σύνολόν των - διότι πολλοί ἐπίστευσαν καί τόν ἠκολούθησαν - ἀλλ' ἐπέμειναν εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «Κύριε, ὁ Θεός μου, ἐπί σέ ἐλπίζω. Σῶσον με ἐκ πάντων τῶν διωκόντων με καί ἐλευθέρωσόν με», λέγει ὁ Δαυΐδ εἰς τούς ψαλμούς του (Ψαλμός Ζ΄Ι) καί ἐννοεῖ τήν λύτρωσιν ἀπό τήν ἁμαρτίαν. Ἀλλά ὁ Ἡσαΐας (Κεφ. Ν. 7) λέγει: «Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Λυτρωτής τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ἅγιος αὐτοῦ, πρός ἐκεῖνον τόν ὁποῖον καταφρονεῖ ἄνθρωπος, πρός ἐκεῖνον τόν ὁποῖον βδελύττεται ἔθνος, πρός τόν δοῦλον τῶν ἐξουσιαστῶν. Βασιλεῖς θέλουσι σέ ἰδεῖ καί σηκωθῇ, ἡγεμόνες θέλουσι σέ προσκυνήσει ἕνεκεν τοῦ κυρίου, ὅστις εἶναι πιστός, τοῦ Ἁγίου τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις σέ ἐξέλεξεν», ἐννοεῖ τήν πολιτικήν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἰσραήλ καί τήν ἡγεμονίαν αὐτοῦ. Περαιτέρω (Κεφ. Ν. 26) «Τούς καταθλίβοντάς σε θέλω κάμει νά φάγωσι τάς ἰδίας

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

Μηνιαῖον ὄργανον τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλλάδος
Γραφεῖα: Πειραιῶς 46, Ἀθῆναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153
Ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ: Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κ.Ι.Σ. Δανιήλ Ἀλχανάτης (Πειραιῶς 46 - Ἀθῆναι)
Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νῖκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.
Ὑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντᾶ 10, Ἀθῆναι
ΤΕΥΧΟΣ 11 ● ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1978 ● ΕΛΟΥΛ 5738

αὐτῶν σάρκας καί θέλουσι μεθυσθῆ μέ τό ἴδιον αὐτῶν αἷμα, ὡς μέ νέον οἶνον καί θέλει γνωρίσει πᾶσα σάρξ, ὅτι ἐγώ ὁ Κύριος εἶμαι ὁ Σωτήρ σου, ὁ Λυτρωτής σου καί ὁ Ἰσχυρός τοῦ Ἰακώβ».

Δευτερονόμιον κεφ. ιη΄ 15 «Προφήτην ἐκ μέσου σοῦ θέλει ἀναστήσει εἰς σέ Κύριος ὁ Θεός σου ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ θέλετε ἀκούσει».

«Προφήτην ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν θέλω ἀναστήσει εἰς αὐτούς ὡς σέ, καί θέλω βάλει τούς λόγους μου εἰς τό στόμα αὐτοῦ, θέλει λαλεῖ πρός αὐτούς πάντα ὅσα ἐγώ προστάζω εἰς αὐτόν».

Ἰωήλ Κεφ. Γ΄ «Ὁ Κύριος θέλει βρυχήσει ἐκ Σιών καί ἐκπέμψει τήν φωνήν αὐτοῦ ἐξ Ἱερουσαλήμ, οἱ οὐρανοί καί ἡ γῆ θέλουσι σεισθῆ»... «τότε ἡ Ἱερουσαλήμ θέλει εἶσθαι ἁγία καί ἀλλογενεῖς δέν θέλουσι διέλθει δι' αὐτῆς πλέον»... «Ἡ Αἴγυπτος θέλει εἶσθαι ἠρημωμένη καί ὁ Ἐδώμ θέλει εἶσθαι ἔρημος ἄβατος διά τάς εἰς τούς υἱούς Ἰούδα ἀδικίας, διότι ἔχυσαν αἷμα ἀθῶον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν» «ἡ δέ Ἰουδαία θέλει κατοικεῖσθαι εἰς τόν αἰῶνα καί ἡ Ἱερουσαλήμ εἰς γενεάς γενεῶν». (Histoire de la Seince Politiques, Jannet) P. 268. Τό πλέον πρωτότυπον χαρακτηριστικόν τῆς διδασκαλίας τοῦ Μωϋσέως εἶναι ἡ ἑνότης καί ἡ προσωπικότης τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἰνδοί ἀνεγνώριζον ἕνα θεόν ἀπρόσωπον, συγχεόμενον μετά τῆς φύσεως. Ἡ Περσία ἐπλησίαζε περισσότερον πρός τήν ἑνότητα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά παρεδέχετο ὁλόκληρον ἱεραρχίαν κατωτέρων θεοτήτων.

Ἐν Ἰουδαίᾳ, τουναντίον, ὁ Θεός εἶναι εἰς τήν ἀρχήν, εἰς τό μέσον καί εἰς τό τέλος παντός πράγματος. Εἶναι διακεκριμένος ἀπό τήν φύσιν: ζῇ, σκέπτεται, εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι δημιουργός, εἶναι νομοθέτης, εἶναι μονάρχης, εἶναι τέλος πνευματικός καί δέν εἶδε τις ποτέ οὔτε τήν μορφήν οὔτε τήν εἰκόνα του.

Ἐνίοτε φαίνεται ἐν τῇ βίβλῳ ὡς Θεός ἐθνικός τῶν Ἑβραίων καί τοπικός. Συγκρίνεται πρός τούς ἄλλους θεούς καί συγκρίνει τά ἔργα των πρός τά ἰδικά του «διότι τίς θεός εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐν τῇ γῇ, ὅστις δύναται νά κάμῃ κατά τά ἔργα σου καί κατά τήν δύναμίν σου;» (Δευτερ. Γ 24). Ἀλλά πολλάκις ἐμφανίζεται ὡς ὁ μόνος Θεός, ὁ μόνος Κύριος καί ὅτι δέν ὑπάρχουν ἄλλοι πλήν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἐμφανίζεται πρό παντός ὡς ὁ Θεός τῶν Ἰουδαίων, ἐκεῖνος ὅστις τούς ἐξήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου, ἐκεῖνος ὅστις τούς ὡδήγησε διά τῆς ἐρήμου καί τούς ἐγκατέστησεν εἰς τήν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Ὁ Θεός εὑρίσκεται μεταξύ τοῦ περιουσίου λαοῦ του, τῷ ὁμιλεῖ, τόν ἐπιπλήττει, τόν ἐνθαρρύνει: «Διότι ποῖον ἔθνος εἶναι τόσον μέγα, εἰς τό ὁποῖον ὁ Θεός εἶναι τόσον πλησίον του; Μόνον πρόσεχε καί φύλαττε καλῶς τήν ψυχήν σου... ἀλλά δίδασκε εἰς τούς υἱούς σου καί εἰς τούς υἱούς τῶν υἱῶν σου» κ.λ.π. Ὁ Θεός ἐξέλεξε τούς Ἑβραίους μεταξύ τῶν λαῶν καί τῷ ὑπενθυμίζει τήν ἀγάπην του πρός αὐτούς, ἀλλά καί τήν ζηλοτυπίαν του καί τήν ἀπειλήν τῆς τιμωρίας «Διότι Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι πῦρ καταναλῖσκον, Θεός ζηλότυπος ἐπί τά τέκνα ἕως τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς τῶν μισούντων με».

Ἐπίσης ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως δέν εἶναι μόνον νόμος θρησκευτικός ἀλλά καί πολιτικός καί κοινωνικός. Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καί ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καί ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει σου καί τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, ἀλλά καί οὐ φονεύσης, οὐ κλέψης, οὐ ψευδομαρτυρήσης, οὐ μοιχεύσης, οὐκ ἐπιθυμήσης τήν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου κ.λ.π.

Τά διδάγματα

Ἡ ἀδελφοσύνη τήν ὁποίαν διδάσκει ὁ Ἱερός Νόμος, εἶναι ἀδελφοσύνη κυρίως μεταξύ Ἰουδαίων. Ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν πάντα μή Ἕλληνα βάρβαρον, οὕτω καί οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκλειον τήν ἕνωσιν πρός τούς ξένους, διά νά διατηρήσουν τήν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καθαράν. Ἐν τούτοις δέν ἐμπνέει μῖσος κατά τῶν ξένων ἀλλά προστασίαν καί συμπάθειαν. Διότι (Δευτερ. ι΄ 17 ἐπ.) «Κύριος ὁ Θεός εἶναι Θεός τῶν Θεῶν καί Κύριος τῶν Κυρίων. Θεός μέγας ἰσχυρός καί φοβερός, οὐκ ἀποβλέπων εἰς πρόσωπον, οὐδέ λαμβάνων δῶρον, ποιῶν κρίσιν εἰς τόν ὀρφανόν καί εἰς τήν χήραν καί ἀγαπῶν τόν ξένον, δίδων εἰς αὐτόν τροφήν καί ἐνδύματα. Ἀγαπᾶτε λοιπόν τόν ξένον, διότι σεῖς ξένοι ἐστάθητε ἐν τῇ γῇ τῆς Αἰγύπτου».

Ἡ ἀγάπη ὅμως τήν ὁποίαν συνιστᾶ μεταξύ Ἑβραίων εἶναι ὑποδειγματική καί ἀναβιβάζει τήν γλυκύτητα τῶν ἠθῶν εἰς ὕψος, τό ὁποῖον μόνον εἰς τήν ἀκμήν του ἔφθασεν ὁ ἑλληνικός πολιτισμός. Ἀγάπη πρός τούς πτωχούς, ἐλεημοσύνη, ἀπαγόρευσις τοῦ δανείου ἐπί τόκῳ, ἄφεσις τῶν χρεῶν κατά ἑπταετίαν. Εἰς ὅλας τάς θρησκείας τῆς Ἀνατολῆς ἡ ἐλεημοσύνη ἀποτελεῖ καθῆκον εὐσεβές. Ἐπίσης ἡ συμπεριφορά πρός τούς δούλους εἶναι πολύ ἠπία, διότι θεωροῦνται μᾶλλον ὡς οἰκόσιτοι ὑπηρέται καί ἀπελευθερώνονται κατά ἑπταετίαν. «Καί θέλεις ἐνθυμεῖσαι ὅτι δοῦλος ἐστάθης ἐν Αἰγύπτῳ».

Οἱ κανόνες τοῦ Νόμου, θρησκευτικοί καί πολιτικοί, δέν ἐτέθησαν ἄνευ κυρώσεων. Τουναντίον αἱ κυρώσεις εἶναι σκληραί καί ἐπίγειοι. Αἱ ἀπειλούμεναι ποιναί διά τάς παραβάσεις τοῦ νόμου εἶναι φρικταί: ἐξόντωσις, τιμωρία τῶν παίδων μέχρι τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς διά τάς παραβάσεις τῶν πατέρων. Ἡ ποινή τοῦ θανάτου εἶναι συνηθεστάτη διά τάς παραβάσεις τοῦ νόμου καί μάλιστα ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἡ θανάτωσις διά λιθοβολισμοῦ. Διά τήν ἐπιβολήν ὅμως τῆς ποινῆς, διότι εἴπομεν ὅτι πρόκειται ὄχι μόνον περί θρησκευτικοῦ ἀλλά καί περί πολιτικοῦ νόμου, ἐπιτάσσει ὅτι ὁ κριτής δέον νά ἀκούσῃ καί ἐπιμελῶς νά ἐξετάσῃ, ἐάν εἶναι ἀλήθεια καί βέβαιον τό πρᾶγμα, ὅτι ἐπράχθη τό βδέλυγμα. Ἐπί στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν μαρτύρων θέλει θανατώνεσθαι ὁ ἄξιος θανάτου, ἐπί στό-

ματος ἑνός μάρτυρος δέν θέλει θανατώνεσθαι (Δευτερ. ιζ' 6). Τίθεται δηλαδή δικονομικός κανών εἰς τό ζήτημα τῆς ἀποδείξεως. Ἡ σκληρότης αὕτη τῆς τιμωρίας ἔχει ὑπερβληθῆ ὑπό τῆς ἐθνικῆς φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων καί αὐτό θεωρεῖται ὡς μία μεταξύ πολλῶν ἀποδείξεων ὅτι αἱ διδασκαλίαι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων δέν προέρχονται ἐκ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τῶν Ἑβραίων.

Εἰς τόν νόμον τοῦ Μωϋσέως τό καθῆκον ἐμφανίζεται ὡς προσταγή τοῦ Θεοῦ, εἰς τήν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους καί τοῦ Πλάτωνος ἡ δικαιοσύνη ἐμφανίζεται ὡς αὐθύπαρκτος δύναμις αὐτή καθ' ἑαυτήν. Διά τόν Ἰσραηλίτην ἡ καλή πρᾶξις συνεπάγεται ἀμοιβήν καί ἡ κακή τιμωρίαν, ἐνῶ διά τόν Ἕλληνα ἡ ἐντιμότης καί ἡ ἀποχή ἀπό τό ἔγκλημα εἶναι ἐπιθυμητά, ὡς ἀγαθά αὐτά καθ' ἑαυτά.

Ἡ θρησκεία πηγή τῆς πολιτικῆς

Ἀπό τήν μωσαϊκήν θρησκείαν ἀπορρέει ἡ πολιτική τῶν Ἑβραίων. Ἡ πολιτική αὐτή εἶναι θεοκρατική. Ἀλλά εἶναι θεοκρατική, χωρίς νά εἶναι ξένη πρός τήν ἰδέαν τῆς δημοκρατίας. Ἡ ὑψίστη ἐξουσία ἀνήκει εἰς τόν Θεόν, τόν Κύριον, τόν Μονάρχην. Μετ' αὐτοῦ ὁ ἰσραηλιτικός λαός, συνεβλήθη διά τοῦ Μωϋσέως. Δέν προτείνει ὁ Θεός τούς Βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ ἀλλά ὁ λαός τούς ζητεῖ ἀπό αὐτόν. Ἀλλά καί εἰς τούς βασιλεῖς θέτει περιορισμούς νά μή εἰσπράττουν ὑπερβολικούς φόρους καί νά μή ἀφήνουν τόν λαόν νά περιέλθῃ εἰς δουλείαν.

Ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ ἐγνώρισε τήν δουλείαν πλέον ἢ ἅπαξ. Δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Μακεδόνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου καί τῶν Τούρκων. Ἐγνώρισε καί τήν διασποράν πρό τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως εἰς Αἴγυπτον (ἀποικία Ἀλεξανδρείας), εἰς Βαβυλῶνα, εἰς Φοινίκην κλπ., ἀλλά καί κυρίως μετά τήν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπό τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Τίτου. Ἐλησμόνησε τήν γλῶσσαν του καί ἐδέχθη τήν ἀραμαϊκήν, τήν ἑλληνικήν, τήν λατινικήν, τήν Ἱσπανικήν. Ὑπέστη διωγμούς σκληρούς καί ἀγρίους, οἱ ὁποῖοι ὑποβιβάζουν τόν πολιτισμόν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς πολύ χαμηλόν ἐπίπεδον. Οἱ διωγμοί τῆς Ἰσαβέλλας, τῆς Βασίλισσας τῆς Ἱσπανίας ἐπί Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ἐμποιοῦν φρίκην. Τά ρωσικά pogrom ἐπίσης. Ἀλλά πρό τοῦ χιτλερικοῦ ἀνοσιουργήματος ὠχριοῦν ὅλα τά προηγούμενα. Κατήντησε νά μετρᾶται τό ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν ἀναλόγως τῆς πρός τό ἑβραϊκόν στοιχεῖον συμπεριφορᾶς αὐτῶν. Ἡ ἀνεξιθρησκεία (Tolerance) ἀποτελεῖ τό μεγαλύτερον δεῖγμα πολιτισμοῦ. Δυστυχῶς καί εἰς τάς πλέον πεπολιτισμένας χώρας ὑπάρχουν ὁμάδες, αἵτινες ὡς σκοπόν καί ἐπιδίωξίν των ἔχουν τήν κατά τοῦ ἑβραϊκοῦ στοιχείου καταδρομήν.

Ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπῆρχεν ἡ KU - KLUX - KLAN, ἥτις προέβαινε εἰς συστηματικήν ἀντισημιτικήν προπαγάνδαν. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ξενοδοχεῖα εἰς τήν πινακίδα τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή Ni chien ni Juif, (οὔτε σκύλος οὔτε Ἑβραῖος). Ὁ ἀντισημιτισμός ἀποτελεῖ τό στῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ μας. Εὐτυχῶς ἡ Ἑλλάς, ἐξαιρουμένης τῆς περιόδου τῶν Μακεδόνων, τῆς δῃώσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ὑπό τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, δι' ἥν ζητοῦμεν συγγνώμην, δέν ἔχει εἰς τό παθητικόν της ἀντισημιτικούς διωγμούς, ἰδίως δέ ἀπό τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας καί ἐντεῦθεν. Κατά τήν διάρκεια τῆς Κατοχῆς μάλιστα ἀφθονοῦν τά παραδείγματα αὐτοθυσίας Χριστιανῶν Ἑλλήνων χάριν τῆς σωτηρίας Ἰσραηλιτῶν, καταδιωκομένων ὑπό τῶν Γερμανῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διά τόν ἑλληνικόν λαόν, ὅστις καί εἰς τάς ἡμέρας τῆς δυστυχίας του δέν χάνει τήν ἀρετήν του.

Ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεύς Romain Rolland, εἰς τό ἔργον του Jean Christophe, τομ. 10ος Ἡ Νέα Ἡμέρα, μετάφραση Γ. Πράτσικα, σελ. 64 γράφει: «Οἱ Ἑβραῖοι ὑπάκουσαν στήν ἱερή ἀποστολή τους, πού εἶναι νά παραμένουν ἀνάμεσα ἀπό τίς ἄλλες φυλές, ὁ ξένος λαός πού ὑφαίνει, ἀπό τήν μιάν ὥς τήν ἄλλην μεριά τοῦ κόσμου, τό δίχτυ τῆς ἀνθρώπινης ἑνότητας. Γκρεμίζουν τούς πνευματικούς φραγμούς τῶν ἐθνῶν γιά ν' ἀφήσουν τό πεδίον ἐλεύθερον στή Θεία λογική. Οἱ χειρότεροι διαφθορεῖς, οἱ εἰρηνικοί καταστροφεῖς πού γκρεμίζουν τίς δοξασίες μας τοῦ παρελθόντος, πού σκοτώνουν τούς πιό πολύ ἀγαπημένους νεκρούς, δίχως νά ξέρουν, δουλεύουν γιά τό ἱερό ἔργο, γιά τήν καινούργια ζωή.

Ἄς ζοῦν λοιπόν γιά νά ἐργάζωνται μετά τῶν ἄλλων λαῶν γιά τό καλό καί τήν ἑνότητα τῆς ἀνθρωπότητος».

Εὐχόμεθα εἰς τό νεοπαγές κράτος τοῦ Ἰσραήλ πρόοδον εὐημερίαν καί εἰρήνην.

➡ *Ὁ Μωυσῆς ἔλαβε τόν Νόμον παρά (τοῦ Θεοῦ ἐπί τοῦ) Σινᾶ καί παρέδωκεν αὐτόν εἰς τόν Ἰησοῦν, καί ὁ Ἰησοῦς εἰς τούς πρεσβυτέρους, καί οἱ πρεσβύτεροι εἰς τούς προφήτας καί οἱ προφῆται παρέδωκαν αὐτόν εἰς τούς ἄνδρας τῆς Μεγάλης Συναγωγῆς. Οὗτοι εἶπον τρία τινά· Ἐστέ προσεκτικοί ἐν τῇ κρίσει καί ἀναδείξατε μαθητάς πολλούς καί ποιήσατε φραγμόν περί τόν Νόμον.*

➡ *Συμεών ὁ δίκαιος ἦτο ἐκ τῶν ἐπιζησάντων (μελῶν) τῆς Μεγάλης Συναγωγῆς. Οὗτος ἔλεγεν: Ἐπί τριῶν πραγμάτων ὁ κόσμος ἵσταται· ἐπί τοῦ Νόμου καί ἐπί τῆς λατρείας καί ἐπί τῆς ἀσκήσεως φιλανθρωπίας.*

(Ἀπό τό Περκέ Ἀβότ)
Μετάφραση Α.Π. Χαστούπη

«Γιαμίμ Νοραΐμ»

Πρόσκληση γιά Αὐτοέλεγχο

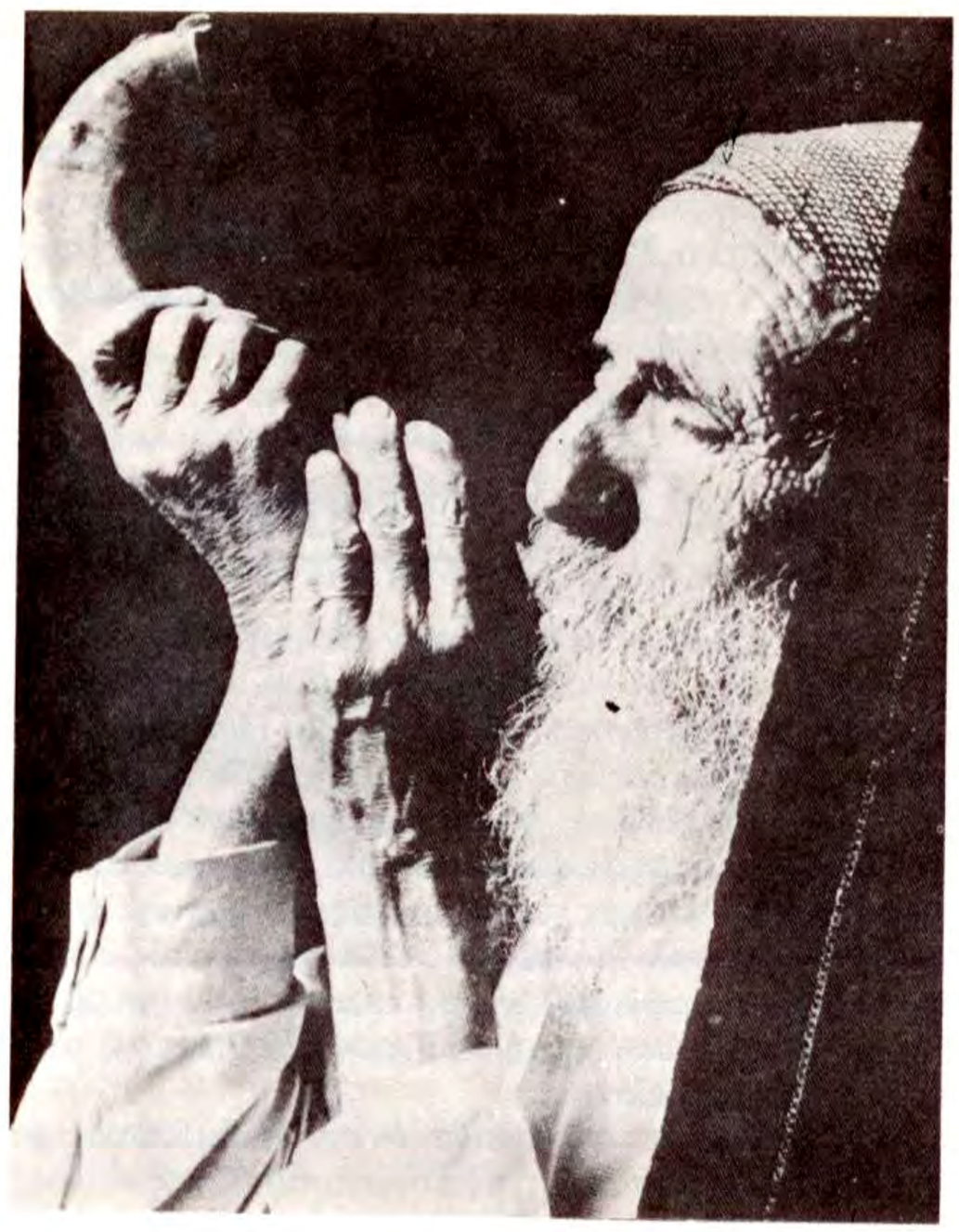

Τό καλοκαίρι εἶναι πιά στό τέλος του. Μαζί του λήγει καί τό ἑβραϊκό ἔτος καί ὁ κάθε Ἑβραῖος θά παρουσιάσει τόν ἀπολογισμό τῶν πράξεών του. Ἡ γῆ δέχεται τίς τελευταῖες ἡλιαχτίδες καί τά φροῦτα ἔχουν πιά ὡριμάσει. Ἡ μέλισσα ἀναζητεῖ τίς τελευταῖες σταγόνες τοῦ νέκταρ καί τά μυρμήγκια ἀσχολοῦνται μέ τίς τελευταῖες προμήθειές τους, προτοῦ ἀποσυρθοῦν μπροστά στόν ἐπερχόμενο χειμώνα. Παντοῦ σέ ὅλη τή φύση ἐπικρατεῖ ὁ ἴδιος ὀργασμός. Δέν ὑπάρχουν ἄλλα χρονικά ὅρια γιά χάσιμο. Τά πάντα πρέπει νά προετοιμασθοῦν γιά τόν χειμώνα πού ἔρχεται.

Εἶναι δυνατόν μπροστά σέ αὐτή τή γενική προετοιμασία νά παραμείνει μόνο ὁ ἄνθρωπος ἀδρανής; Εἶναι δυνατόν νά καλλιεργεῖ ἀκόμη μέσα του τό αἴσθημα τῆς ἀνυπακοῆς, τῆς ἀχαλίνωτης εὐδαιμονίας, νά ζεῖ μόνο μέ τή σκέψη τοῦ σήμερα, χωρίς ποτέ νά ἀναλογισθεῖ ὅτι τό τέλος τοῦ χρόνου πλησιάζει, ὅτι σύντομα θά κληθεῖ νά παρουσιασθεῖ ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ καί Κυρίαρχου ὅλου τοῦ κόσμου;

Ἡ πειθαρχία καί ἡ ὑπακοή στούς νόμους βασιλεύουν σέ ὅλη τή φύση. Τά πάντα βρίσκονται σέ ἑτοιμότητα. Γνωρίζουν ὅτι τώρα τούς προσφέρεται ἡ τελευταία εὐκαιρία γιά νά προετοιμασθοῦν γιά ἕνα ὅσο τό δυνατό καλύτερο μέλλον, τόσο γιά τή δική τους εὐτυχία ὅσο καί γιά ἐκείνη τοῦ γενικοῦ συνόλου. Εἶναι δυνατόν ἀπό ὅλη τή φύση μονάχα ὁ ἄνθρωπος νά παραμείνει ἀδιάφορος καί ἀνεπηρέαστος; Εἶναι δυνατόν νά παίζει μέ τίς μέρες, τούς μῆνες καί τά χρόνια τῆς ζωῆς του χωρίς νά στοχάζεται τό τέλος τοῦ ταξιδιοῦ του; Εἶναι δυνατόν μόνο ὁ ἄνθρωπος ἀπό ὅλη τή φύση νά κτίζει τό μέλλον του πάνω στήν **τύχη** καί νά ἀφοσιώνεται ὁλοκληρωτικά στίς πρόσκαιρες χαρές τοῦ σήμερα, χωρίς νά ἀναλογίζεται τό αὔριο; Χωρίς νά σκέπτεται ὅτι οἱ πράξεις του ὑπόκεινται σέ ἔλεγχο;

Ὄχι! Ὄχι χίλιες φορές. Ὅταν τά πάντα συμμορφώνονται μέ τήν πρόσκληση τοῦ καιροῦ καί χρησιμοποιοῦν κατά τόν ἀποδοτικώτερο τρόπο τό λίγο χρόνο πού τούς ἀπομένει, ὅταν, τέλος, ἠχήσει τό **Σοφάρ,** ἡ Σάλπιγγα τοῦ Κυρίου καί Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, τότε καί ὁ Ἑβραῖος ξυπνᾶ. Δέν μπορεῖ νά παραμείνει ἀπαθής. Τό Σοφάρ τόν καλεῖ νά παρουσιασθεῖ ἐνώπιον τοῦ Θρόνου Του. Καί ὅταν τό Σοφάρ ἠχεῖ, τότε κάθε ἑβραϊκό σπίτι, κάθε ἑβραϊκή οἰκογένεια, κάθε Ἑβραῖος στέκεται σέ στάση προσοχῆς καί συλλογίζεται. Ἀναρωτιέται καί ἐξετάζει: «Τί εἶμαι, τί ἔκανα, ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή μου;» Ἐξετάζει τό παρελθόν του, ἐλέγχει τίς πράξεις του καί ἀποφασίζει γιά τό μέλλον.

Κάποτε ὁ προφήτης Ἀμώς χρησιμοποίησε τίς ἀκόλουθες ἀλληγορικές ἐκφράσεις γιά νά καταπολεμήσει τήν ἀπάθεια τοῦ ἀνθρώπου καί νά καυτηριάσει τήν ἐσφαλμένη ἀντίληψή του περί «τυχαίου»:

> «Ἀκούσατε τόν λόγον τοῦτον, υἱοί Ἰσραήλ. Ἐσᾶς μόνον ἐγνώρισα ἐκ πάντων τῶν γενῶν τῆς γῆς· διά τοῦτο θέλω σᾶς τιμωρήσει διά πάσας τάς ἀνομίας σας. Δύνανται δύο νά περιπατήσωσιν ὁμοῦ, ἐάν δέν εἶναι σύμφωνοι;
> Θέλει βρυχήσει ὁ λέων ἐν τῷ δρυμῷ, ἐάν δέν ἔχῃ θήραν;
> Θέλει ἐκπέμψει τήν φωνήν αὐτοῦ ὁ σκύμνος ἀπό τῆς κατοικίας αὐτοῦ, ἄν δέν ἐπίασέ τι;
> Δύναται πτηνόν νά πέσῃ εἰς παγίδα ἐπί τῆς γῆς, ὅπου δέν εἶναι βρόχος δι' αὐτό;
> Ἤθελε σηκωθῇ παγίς ἐκ τῆς γῆς, χωρίς νά πιασθῇ τι;
> Δύναται νά ἠχήσῃ σάλπιγξ ἐν πόλει καί ὁ λαός νά μή πτοηθῇ;
> Δύναται νά γίνῃ συμφορά ἐν πόλει καί ὁ Κύριος νά μή ἔκαμεν αὐτήν;
> Ὁ λέων ἐβρύχησε· τίς δέν θέλει φοβηθῇ; Κύ-

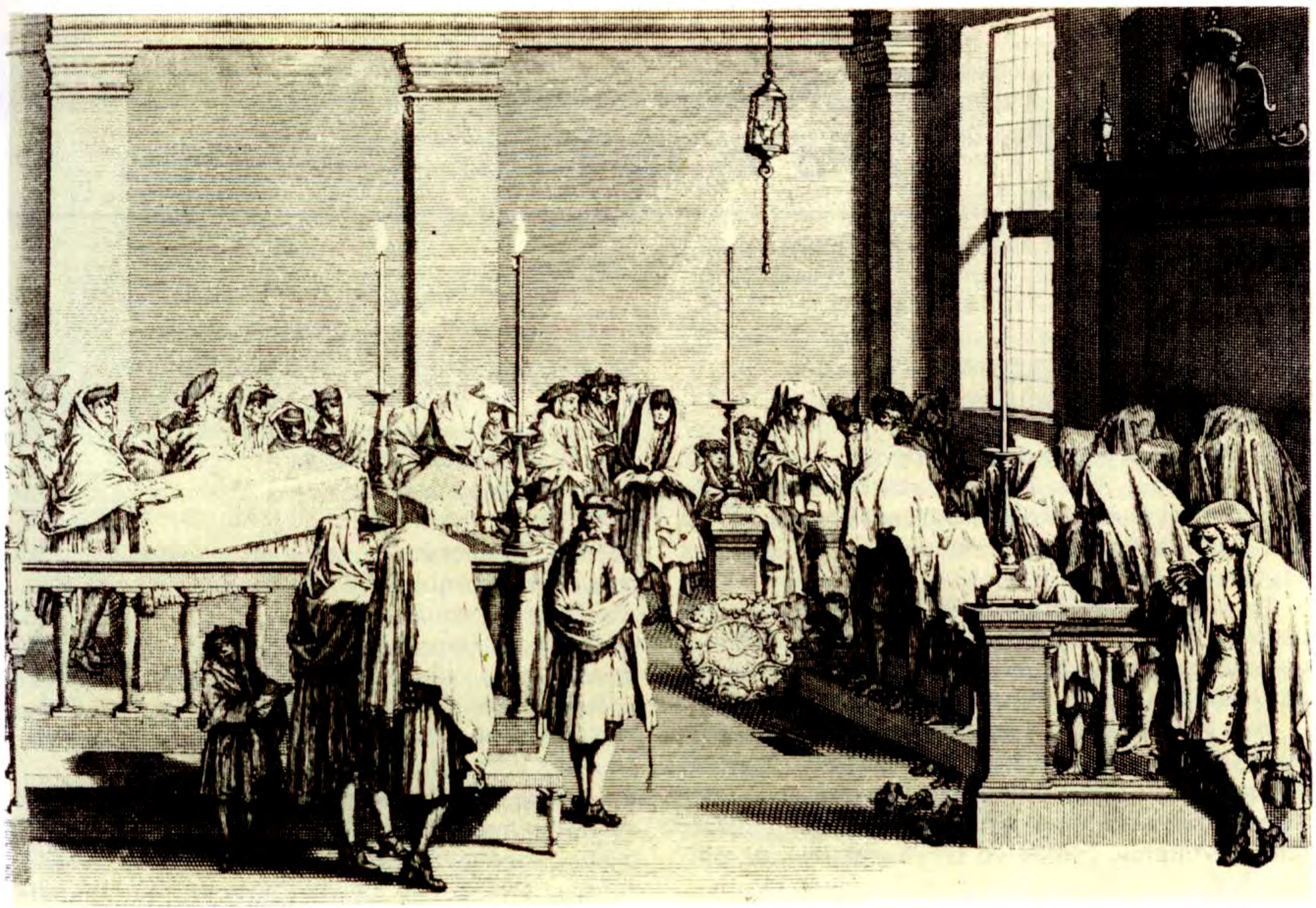

Τό «Κοανούτ» στήν ἱστορική Συναγωγή τοῦ Ἄμστερνταμ, τοῦ Γάλλου ζωγράφου Bernard Picart (1673 - 1733).

ριος ὁ Θεός ἐλάλησε· τίς δέν θέλει προφητεύσει;» (3: 1 - 8).

Ὑπάρχει λοιπόν τύχη, πιστεύουμε σέ αὐτήν; Ἐμπιστευόμαστε ποτέ τήν τύχη γιά τή διεκπεραίωση καί τῶν πλέον ἀσήμαντων ἀκόμη ὑποθέσεών μας; Μποροῦν δύο ἄτομα νά περπατήσουν μαζί, νά συνεταιρισθοῦν καί νά ἐργασθοῦν μαζί, ἐάν πρῶτα δέν συζητήσουν, δέν συμφωνήσουν καί δέν λάβουν ὑπ' ὄψιν τους τό ἀντικείμενο τῆς συνοδοιπορίας τους καί δέν ἀποφασίσουν γιά τή μέθοδο πού θά ἀκολουθήσουν γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τους; Ποιός βοσκός θά ἀκούσει τό λύκο μέσα στό δάσος καί δέν θά μαζέψει τά κοπάδια στό καταφύγιο; Ὄχι, σέ κανένα ἀπό τά πεδία τῶν δραστηριοτήτων μας δέν πιστεύουμε στόν παράγοντα «τύχη». Τό ἔνστικτο στά ζῶα, στόν ἄνθρωπο ἡ σκέψη, τό ἔνστικτο καί ἡ δύναμη, εἶναι τά μέσα πού καθοδηγοῦν τήν κάθε ὕπαρξη στόν ἀγώνα τῆς ζωῆς.

Ὅταν σέ κάθε περίπτωση ὁ ἄνθρωπος ἐξετάζει προσεκτικά τό κάθε τι, ζυγίζει ὅλες τίς ἐκδοχές, μετράει ὅλες τίς πιθανότητες καί ἀναλογίζεται ὅλα τά «αἴτια καί αἰτιατά» τῆς περιπτώσεως, εἶναι δυνατόν, τότε, νά πιστεύει ὅτι ἡ τύχη κυβερνᾶ τόν κόσμο; Εἶναι δυνατόν νά ἀγνοήσει τόν Κύριο τῆς Φύσης καί νά ἀγνοήσει τό προειδοποιητικό κάλεσμα τοῦ Σοφάρ; «Τό λεοντάρι ἐβρύχησε - ποιός δέν θά φοβηθεῖ; Κύριος ὁ Θεός μίλησε - ποιός δέν θά προφητεύσει;»

Γιά μιά ἀκόμα φορά ὑποδεχόμαστε τά Γιαμίμ - Νοραΐμ, αὐτές τίς τρομερές καί μεγάλες ἡμέρες τοῦ ἑβραϊκοῦ ἡμερολογίου. Μεγάλες καί τρομερές ὄχι χάρις στή παρατεταμένη τους διάρκεια, ἀλλά χάρις στήν σπουδαιότητα καί τή σημασία τους γιά τή ζωή τοῦ κάθε Ἑβραίου. Μεγάλες καί τρομερές χάρις στά μηνύματα καί τά διδάγματα πού φέρουν στόν ἄνθρωπο. Ἡ περίοδο τῶν Γιαμίμ Νοραΐμ συμπίπτει μέ τήν ἀπαρχή τοῦ νέου ἔτους. Τοῦτο δέν εἶναι συμπτωματικό. Ἀποστολή αὐτῶν τῶν ἡμερῶν εἶναι νά ἐκριζώσουν τίς αὐταπάτες καί τίς ψευδαισθήσεις πού συσσωρεύθηκαν μέσα μας κατά τόν ἀπερχόμενο χρόνο. Ἀποβλέπουν νά μᾶς διδάξουν πῶς νά κτίσουμε τόν ἐπίγειο παράδεισό μας πάνω σέ ἔδαφος στερεό, πάνω στήν ἀληθινή χαρά καί εὐτυχία, μακρυά ἀπό παροδικές, φθαρτές καί ἀπατηλές ψευδαισθήσεις. Σκοπό ἔχουν νά μᾶς τονίσουν πώς κάθε ὑλιστικό ἐπίτευγμα εἶναι παροδικό καί ὅτι πάνω, ὑψηλά, ὑπάρχει ἕνας ἄϋλος καί αἰώνιος Παρατηρητής καί Κριτής. Ὅτι Αὐτός εἶναι ἕνας ψυχρός δικαστής, συγχρόνως ὅμως, εἶναι καί ἕνας φιλεύσπλαχνος καί ἐλεήμων Πατέρας, ὁ ὁποῖος ἀδημονεῖ νά δεῖ μιά ἔστω μικρή μεταστροφή στόν ἄνθρωπο γιά νά διακηρύξει - ΣΑΛΑΧΤΙ, σέ συγχωρῶ!

Γιά νά ἐκδοθεῖ, ὅμως, αὐτή ἡ ἀπαλλακτική ἀπόφα- ➔

Ἀπό τή ζωή τῶν Κοινοτήτων

Ἀκρόασις τοῦ Κ.Ι.Σ. ἀπό τόν κ. Πρωθυπουργόν

Οἱ πρόεδρος καί ἀντιπρόεδρος τοῦ Κ.Ι.Σ. κ.κ. Δ. Ἀλχανάτης καί Ἰωσ. Λόβιγγερ ἐπεσκέφθησαν τόν πρωθυπουργόν κ. Κ. Καραμανλῆν καί ἔθεσαν ὑπ' ὄψι του διάφορα θέματα πού ἀφοροῦν τούς Ἑβραίους τῆς Ἑλλάδος.

Στήν ἐπακολουθήσασα συζήτησι, πού διεξήχθη μέσα σέ φιλική ἀτμόσφαιρα κατανοήσεως, ἐδόθη ἡ εὐκαιρία στόν κ. Καραμανλῆ νά ἀναφερθῆ στό θετικό ρόλο τῶν Ἑλλήνων Ἑβραίων στήν ἐθνική ζωή.

Ἀπό τήν πλευρά τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κ.Ι.Σ. ἐτονίσθη ὅτι οἱ Ἕλληνες, πού ἀνήκουν στήν ἑβραϊκή θρησκεία, δέν ζητοῦν κανένα ἰδιαίτερο προνόμιο ἤ διαφορετική μεταχείρισι ἀπό τούς ἄλλους συμπολίτες τους. Ἀντιθέτως ζητοῦν νά μή γίνεται κανένας διαχωρισμός ἀλλά ἀντικειμενική καί ἴση μεταχείρισις.

Κατά πληροφορίες τά ὑποβληθέντα στόν κ. πρωθυπουργό αἰτήματα ἄρχισαν ἐξεταζόμενα ἀπό τίς διάφορες ὑπηρεσίες.

Ὑποτροφίες τοῦ Memorial Foundation for Jewish Culture

Τό ἵδρυμα Memorial Foundation for Jewish Culture, πού ἑδρεύει στήν Νέα Ὑόρκη, ἐξήγγειλε τά ἐτήσια προγράμματά του ὑποτροφιῶν γιά ἑβραϊκές σπουδές καί κοινοτικές ὑπηρεσίες. Οἱ σκοποί τῶν προγραμμάτων αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

→ Νά βοηθήσουν τά ἄτομα πού ἔχουν τά προσόντα νά ἐκπαιδευτοῦν γιά μιά σταδιοδρομία στή ραββινική, ἑβραϊκή ἐκπαίδευση, σά στελέχη γιά Κοινοτικές Ὑπηρεσίες ἤ σάν θρησκευτικοί λειτουργοί (π.χ. Σοχετίμ, Μοελίμ) σέ Ἰσραηλιτικές Κοινότητες τῆς Διασπορᾶς, πού ἔχουν ἀνάγκη στελεχῶν.

→ Νά βοηθήσουν προικισμένα ἄτομα νά κάνουν φιλολογικές ἤ καλλιτεχνικές μελέτες στό χῶρο τῆς ἑβραϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, πού θά συμβάλλουν πολύ στήν κατανόηση, διατήρηση, ἐξύψωση καί μετάδοση τῆς ἑβραϊκῆς κουλτούρας.

→ Νά βοηθήσουν στήν ἐκπαίδευση ἀτόμων πού προορίζονται νά σταδιοδρομήσουν στά ἑβραϊκά γράμματα καί σέ ἔρευνες ἑβραϊκοῦ περιεχομένου, καθώς καί σέ ἡγετικές θέσεις (θρησκευτικές, ἐκπαιδευτικές καί κοινοτικές).

★ Τό ποσό ὑποτροφίας πού χορηγεῖται, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν χώρα πού θά ἐκπαιδευθεῖ ὁ σπουδαστής καί ἀπό ἄλλους παράγοντες. Ἡ διαδικασία ἐπιλογῆς τῶν ὑποτρόφων γίνεται ἀπό εἰδική Ἐπιτροπή τοῦ Memorial Foundation. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι θά πρέπει νά ὑποβάλουν τίς αἰτήσεις τους ἀπ' εὐθείας στό Memorial Foundation, ἀπό ὅπου μποροῦν νά ἔχουν καί κάθε ἄλλη πληροφορία γιά τό Πρόγραμμα Ὑποτροφιῶν.

Ἡ διεύθυνση τοῦ Ἱδρύματος εἶναι: Memorial Foundation for Jewish Culture, 15 East 26th Street, New York, N.Y 10010, U.S.A.

Ἐγκύκλιος πρός τά λεωφορεῖα γιά ἀφίσσες μέ ἀντι - ἰουδαϊκόν περιεχόμενον

Ἡ Ἐπιχείρηση Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν, μέ ἐγκύκλιον πρός τό προσωπικόν τῶν λεωφορείων, ἐζήτησε νά ἀφαιρεθοῦν οἱ ἀφίσσες θρησκευτικοῦ περιεχομένου, πού εἶναι ὑβριστικές γιά τήν Ἰουδαϊκή θρησκεία.

Ἡ ἐγκύκλιος αὐτή προῆλθε κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Κ.Ι.Σ. ἐπειδή στά λεωφορεῖα ὑπῆρχαν ἀφίσσες κατά τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ, μέ ἀντι - ἰουδαϊκόν περιεχόμενον.

Διαμαρτυρία γιά τίς δίκες τῆς Μόσχας

Ἡ Ἑβραϊκή Νεολαία Ἀθηνῶν σέ ψήφισμά της διαμαρτυρήθηκε γιά τίς παράτυπες δίκες τῆς Μόσχας καί ζήτησε νά ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ καταδικασθέντες, μεταξύ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν καί Ἑβραῖοι τό θρήσκευμα.

Ἡ Ἑβραϊκή Νεολαία ἀπέστειλε τό ψήφισμα τηλεγραφικῶς πρός τόν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτή τῆς Σο-

---

ση θά πρέπει ἡ μεταστροφή τοῦ ἀτόμου νά εἶναι πηγαία, αὐθόρμητη καί εἰλικρινής. Πρέπει νά τήν θυμόμαστε ὅλες τίς μέρες τοῦ ἔτους - καί ὄχι μόνο κατά τήν περίοδο αὐτῶν τῶν «τρομερῶν ἡμερῶν». Τό ἡμερολόγιο καί τό ἑορτολόγιό μας ἀφορᾶ ὅλο τό χρόνο καί τό μήνυμα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, γιά μιά ὁλοκληρωμένη ἑβραϊκή ζωή, εἶναι ἐξίσου ἐπίκαιρο καί εὐεργετικό ὅλες τίς μέρες καί ὅλες τίς ὧρες τοῦ χρόνου.

Τό προσκλητήριο τοῦ Σοφάρ ἀπευθύνεται στήν ἀρχή τοῦ Νέου Ἔτους, ἀλλά ὁ ἦχος του πρέπει νά μᾶς συνοδεύει ὅλον τόν χρόνο.

Η. Σ.

βιετικῆς Ἑνώσεως δεδομένου ὅτι δέν ἐγένετο δεκτή γιά νά τό ἐπιδώση.

Ἄδειες γιά θρησκευτικές ἑορτές

Μέ ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων «ἐγκρίνεται ἡ χορήγησις ἀδείας μικρᾶς διαρκείας, ἐντός τῶν ὑπηρεσιακῶν δυνατοτήτων, στούς ὑπηρετούντας Ἰσραηλίτας Ἀξιωματικούς καί Ὁπλίτας κατά τή διάρκεια τῶν Ἑορτῶν τοῦ Ἑβραϊσμοῦ γιά τήν ἐκπλήρωσι τῶν Θρησκευτικῶν τους καθηκόντων ὡς κατωτέρω:

α. Κατά τήν Πρώτην τοῦ Θρησκευτικοῦ ἔτους αὐτῶν (Ρώς - Ἀσανᾶ) 2 - 3 Ὀκτωβρίου 1978.

β. Κατά τήν ἡμέραν Ἐξιλεώσεως (Γιόμ - Κιπούρ) 10 - 11 Ὀκτωβρίου 1978».

ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 10

Η΄: Ἀνάβαση στόν Ὄλυμπο: Μία ἐκδήλωση πολύ ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ ἀνάβαση στόν Ὄλυμπο, μέ μερικούς κατασκηνωτές ὁμαδάρχες. Ὅλη ἡ ἀποστολή ἔφθασε μέ χρόνο 2.15΄΄ στούς πρόποδες τοῦ Μύτικα. Στήν Λάθος κορυφή ἀνέβηκαν μόνο ὁ Ἑβραιοδιδάσκαλος, ὁ Λεών Ἐρρέρα καί ὁ Μισέλ Μιχαέλ.

Κάθε Παρασκευή τό βράδυ μέ θρησκευτική εὐλάβεια γινόταν ἡ τελετή τοῦ Καμπαλάτ - Σαμπάτ πού ὁμόρφηνε τό Σαββατοκυριακό μας. Ἡ συμμετοχή τῶν κατασκηνωτῶν καί στελεχῶν ἦταν καθολική καί γεμάτη σεμνότητα. Καί ὅταν ἔφτασαν οἱ τελευταῖες ἡμέρες ἄρχισε πυρετωδῶς ἡ προετοιμασία τῆς τελετῆς λήξεως ὅπου ὅλοι μαζί κατασκηνωτές, ὁμαδάρχες, ἀρχηγεῖο καί προσωπικό τῆς κατασκηνώσεως, καθώς καί τοῦ κάμπιγκ, κατέβαλον προσπάθειες νά ἐπιτύχει ἡ τελετή λήξεως μέ σκοπό νά πάρουν μαζί τους τά παιδιά μία ἄριστη ἀνάμνηση φεύγοντας στά σπίτια τους.

Ἔτσι λοιπόν ἀφοῦ ἦταν ὅλα ἕτοιμα ἦρθε καί ἡ τελευταία μέρα ὅπου οἱ γονεῖς, οἱ κατασκηνωτές καί Δ. Συμβούλιο περίμεναν μέ ἀγωνία τήν ἔναρξη τῆς γιορτῆς. Τήν γιορτή μας τίμησαν μέ τήν παρουσία τους τό Δ. Συμβούλιο τῆς Κοινότητας καί πάρα πολλοί γονεῖς.

Μέ τραγούδια ἑβραϊκά καί ἑλληνικά ἄρχισε ἡ τελετή καί στήν συνέχεια ἔγινε ἀποχαιρετηστήριος ὁμιλία τοῦ ἀρχηγοῦ Κ. Θ. Αὐγίδη, τήν ὁποία ἀκολούθησε ἕνας σύντομος χαιρετισμός τοῦ Προέδρου τῆς Ι.Κ.Θ. κ. Μπενμαγιόρ. Τά ὄμορφα αὐτοσχεδιασμένα σκέτς καί ἡ ἀπονομή τῶν ἐπάθλων ἔκλεισαν τήν κατασκηνωτική μας ζωή στήν Πλάκα Λιτοχώρου μέ τήν εὐχή νά ξαναειδοθοῦν τοῦ χρόνου καί πάλι τά παιδιά. Συγκινητική καί ἀξέχαστη ἦταν ἡ ἐνέργεια τῶν ὁμάδων τῆς Ραχήλ καί τοῦ Μισέλ, οἱ ὁποῖες ἀποχαιρέτησαν τό ζεῦγος Ἔγκελ, τό ὁποῖον ἐπί 5 χρόνια πρόσφερε μέ πολύ ἀγάπη στήν Κοινότητα τίς ὑπηρεσίες του, προσφέροντάς τους ἀναμνηστικά δῶρα.

Τίς δραστηριότητες τῆς Κατασκηνώσεως κατέγραψε μέ τίς θαυμάσιες φωτογραφίες του ὁ ἀγαπητός μας Ἀλμπέρτος Ἐρρέρας, τόν ὁποῖον εὐχαριστεῖ ἡ Κατασκήνωση.

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7

τήν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Isaac Ben - Toviim στό δρόμο τῆς Jaffa καί ὑπάρχουν ἀκόμα στό σπίτι πού εἶναι τώρα τό ἀστυνομικό τμῆμα Mahane Yehuda.

Ὁ Simche Janver ἦταν ἐπίσης γνωστός γιατί ἐργαζόταν γιά τίς κυρίες τῆς Ἱερουσαλήμ, γιά τίς ὁποῖες σχεδίαζε σχέδια γιά τσάντες, γιά Ταλέθ καί Τεφιλίν καί κεντήματα γιά καλύμματα τοῦ Σαββάτου. Ὑπάρχει μιά ἀναφορά ἀπό τήν κυρία Zelvia Zilberstein ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ στήν ὁποία περιγράφει πῶς ὁ Simche Janver «βοηθοῦσε ὅλες τίς γυναῖκες τῆς Παλιᾶς Πόλης πού ἤθελαν νά κεντήσουν καί ζωγράφιζε τά σχέδια σύμφωνα μέ τίς ἐντολές τους... καί ὅλες οἱ γυναῖκες ἀγόραζαν κλωστές στό γερμανικό κατάστημα (Israel Museum Bulletin Ἀπρίλιος 1955, σελ. 101-2).

Τουλάχιστον δύο ἀπό τά ἕξι γνωστά καλύμματα μποροῦν νά ἀποδοθοῦν στόν Simche Janver. Καί τά δύο εἶναι στό Μουσεῖο Hechal Shlomo στήν Ἱερουσαλήμ. Τά ἄλλα τέσσερα, καί αὐτό πού βρέθηκε στή Βέροια, εἶναι πιθανό νά φτιάχτηκαν ἀπό τόν Janver ἄν καί ὑπάρχει μιά ἐκδοχή ὅτι στήν πραγματικότητα φτιάχτηκαν ἀπό ἕνα ἄγνωστο καλλιτέχνη πού ἐπηρέασε τόν Janver. Αὐτή ἡ διάκριση ἔγινε μέ βάση τό γεγονός ὅτι στά τέσσερα καλύμματα ὁ τάφος τῆς Ραχήλ ἀπεικονίζεται σάν ἕνας ἁπλός τάφος, ἐνῶ τά ἄλλα δύο καλύμματα, πού βρίσκονται στό Μουσεῖο Hechal Shlomo ἀπεικονίζουν τήν Πηγή, πού χτίστηκε ἐκεῖ ἀπό τό Μοντεφιόρε τό 1841. Πάνω σ' αὐτή τή βάση εἶναι πολύ πιθανό ὅτι τά καλύμματα χωρίς τήν πηγή εἶναι πιό παλιά ἀπό τό 1841 καί συνεπῶς προγενέστερα τῆς γέννησης τοῦ Simche.

Δυστυχῶς τό προσωπικό τοῦ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου δέν μπόρεσε νά ἐξετάσει μέ λεπτομέρειες τό κάλυμμα πού βρέθηκε στή Βέροια. Μιά προσεκτικώτερη ἐξέταση μέ τή μελέτη τῶν ἀρχικῶν σχεδίων καί τῶν λεπτομερειῶν τοῦ σχεδίου καί τοῦ κεντήματος θά μποροῦσε νά ἐξακριβώσει τήν ἀκριβῆ ἡμερομηνία καί ἔτσι νά ἀποδοθεῖ στόν Simche Janver ἤ στόν ἄγνωστο «δάσκαλο» πού προηγήθηκε τοῦ Janver στήν Ἱερουσαλήμ καί πιθανόν ἦταν ὁ δάσκαλός του.

Ἴσως δέν γίνει ποτέ γνωστό πῶς αὐτό τό κάλυμμα ἔφθασε ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ στή Βέροια. Τό ὅτι σώθηκε ἀπό τόν τελευταῖο παγκόσμιο πόλεμο καί ἀπό τήν καταστροφή τῆς ἑβραϊκῆς τέχνης, εἶναι κάτι σάν θαῦμα. Τό ὅτι βρέθηκε παραπεταμένο στήν κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα, εἶναι ἀξιοθρήνητο. Ἐλπίζουμε ὅτι μέ τή φροντίδα καί τή συνεργασία τῶν ὑπευθύνων προσώπων στή Βέροια αὐτό τό πολύτιμο κομμάτι ἑβραϊκῆς φολκλορικῆς τέχνης θά φυλαχτεῖ, ὅπως τοῦ ἀξίζει.

Νίκος Σταυρουλάκης

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)